

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kamila Tylečková

Právo na informace o životním prostředí

Bakalářská práce

Olomouc 2010

Já, níže podepsaná, Kamila Tylečková, autorka bakalářské práce na téma:

Právo na informace o životním prostředí,

kteřá je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, správci:

Univerzitě Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého v Olomouci, včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého v Olomouci, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Právo na informace o životním prostředí vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 29. března 2010

.....

Tímto si dovoluji poděkovat Mgr. Magdaléně Peterkové za její odborné vedení a podnětné připomínky při vypracování bakalářské práce.

OBSAH

Seznam použitých zkratk	5
PŘEDMLUVA	6
1. Právo na informace o životním prostředí – úvodní poznámky	7
1.1. Ústavní základy práva na informace a role Listiny základních práv a svobod	7
1.2. Ústavní základy práva na informace o životním prostředí	11
2. Právní předpisy	14
2.1. Aarhuská úmluva	16
2.1.1. Právo na informace o životním prostředí	19
2.1.2. Postavení Aarhuské úmluvy v českém právním řádu a její přímý účinek	21
2.1.3. Protokol o registrech útoků a přenosů znečišťujících látek	24
2.2. Komunitární právní úprava	26
2.2.1. Transpozice směrnic	32
2.3. Vnitrostátní právní úprava	33
2.3.1. Vztah zákona č. 123/1998 Sb. k jiným právním předpisům	36
3. Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí	38
3.1. Pojem informace o životním prostředí	39
3.2. Zpřístupňování povinnými subjekty	40
3.3. Poskytování informací na žádost	42
3.4. Omezení přístupu k informacím	46
3.5. Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	49
4. Komparace zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	51
5. ZÁVĚR	55
Seznam použitých zdrojů	57

Seznam použitých zkratk

AARHUSKÁ ÚMLUVA	Úmluva Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 124/2004 Sbírky mezinárodních smluv)
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
EHK OSN	Evropská hospodářská komise OSN
EIA	Posuzování vlivů na životní prostředí (Environmental Impact Assessment)
ESD	Evropský soudní dvůr
IPPC	Integrovaná prevence a kontrola znečišťování (Integrated Pollution Prevention and Control)
LISTINA	Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky)
NSS	Nejvyšší správní soud České republiky
OJ	Úřední věstník (Official Journal)
OSN	Organizace spojených národů (United Nations Organization)
SEA	Posuzování koncepcí a plánů na životní prostředí (Strategic Environmental Assessment)
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
ÚS	Ústavní soud České republiky
ÚSTAVA	Ústava České republiky (Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů)

PŘEDMLUVA

V dnešní době nestačí jen doufat, stěžovat si nebo jen o něčem bezvýznamně mluvit. Důležité je vědět a využít těchto znalostí a informací. Anglický filozof a státník Francis Bacon jednou prohlásil „*Na met ipsa scientia potestas est – I samo vědění je přece velikou silou*“. Posuňme tento výrok dále – angažujme se tam, kde je účast veřejnosti možná, kde můžeme s určitým výsledkem vytěžit co nejvíce.

Tématem mé bakalářské práce je právo na informace o životním prostředí. Informovanost lze označit za rys transparentního jednání a bezpochyby také demokratické společnosti. Právo vědět je předpokladem jakékoliv diskuze. Toto téma je tématem velmi aktuálním a samotná problematika práva na informace o životním prostředí je široce diskutovanou záležitostí. Já sama chci pochopit proces poskytování těchto informací, a proto jsem si toto téma vybrala.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola obsahuje zakotvení práva na informace v Listině základních práv a svobod a poukazuje na ústavní rozdíly mezi obecným právem na informace a konkrétnějších právem na informace o životním prostředí. Dále jsem se zaměřila na právní předpisy, které jsou základem mé bakalářské práce. Druhá kapitola popisuje právní předpisy na úrovni mezinárodní, komunitární a samozřejmě vnitrostátní. Velký důraz je kladen na Úmluvu Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí. Úmluva je označována jako Aarhuská úmluva dle místa, kde byla sjednána. Komunitární právní úprava se zaměřuje na nejdůležitější nařízení a směrnice z oblasti práva na informace o životním prostředí. Poslední podkapitolu tvoří nejdůležitější vnitrostátní předpis – zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Vyložen je základní princip, na kterém toto právo funguje, a to princip publicity (veřejnosti). Zákon č. 123/1998 Sb. byl do dnešního dne novelizován celkem čtyřikrát a v textu jsou rozvedeny dvě poslední, dle mého názoru nejdůležitější novely. Třetí kapitola detailně rozpracovává zákon č. 123/1998 Sb., věnuje se jednotlivým ustanovením a komentuje je. Čtvrtá kapitola je pak stručnou komparací zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Závěrem bude nutné zhodnotit stávající stav a zamyslet se nad ním.

1. Právo na informace o životním prostředí – úvodní poznámky

V této úvodní kapitole se budu zabývat ústavními základy ve dvou úrovních. Nejprve se bude jednat o obecné základy práva na informace, poté o ústavní základy práva na informace o životním prostředí. Neopomenutelnou roli zde bude hrát Listina základních práv a svobod, včetně své preambule.

1.1. Ústavní základy práva na informace a role Listiny základních práv a svobod

Právo na informace o životním prostředí je ústavně zaručeno Listinou základních práv a svobod (dále jen „Listina“).¹ Název tohoto ústavního zákona vyjadřuje, že práva a svobody v tomto předpisu obsažené ústavodárce považuje za základní práva a svobody.²

S rozlišováním práv a svobod nespojuje Listina žádné právní následky. Ustanovení zakotvující práva jsou spojena s formulacemi, podle kterých má někdo právo určitým způsobem jednat, vybírat si obsah a formy svého jednání nebo nejednat. Svobody jsou pak spojeny s ustanoveními, ve kterých se jednotlivcům něco zaručuje, garantuje jako nedotknutelné a hodné ochrany. Svobody jsou spojeny se zaručením autonomních prostorů, kam nebude veřejná moc zasahovat, kdežto práva s možností jednání a uplatňování nároků vůči státní moci.³

Listina toto rozlišování důsledně nedodržuje, ale v ustanoveních Listiny můžeme vystopovat společné body a charakteristiky základních práv a svobod, zejména to, že jsou ústavně zaručena, stát je zakotvuje v předpise nejvyšší právní síly a chrání v mezinárodních smlouvách. Zde lze vzpomenout i pravomoci Ústavního soudu České republiky, který je soudním orgánem ochrany práv a svobod. Ústavní soud totiž mimo jiné rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.

¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

² PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář, díl 2 – Právo a svobody. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 1999, s. 33

³ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír: Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Prospektrum, 2002, s. 318

K dalším společným vlastnostem patří povaha veřejného subjektivního práva. Jde o přímé právo jedince vůči veřejné moci, které má typicky vertikální působení. Charakteristickým znakem veřejného práva je, že právní vztahy jím upravené jsou asymetrické a nerovné, odpovídající vztahu stát–občan. Základní práva a svobody jsou vůči státu vymahatelná prostřednictvím nezávislé soudní moci.⁴

Nesmíme opomenout také to, že základní práva a svobody vznikají přímo na základě Ústavy nebo mezinárodní smlouvy, nikoli z konkrétního právního vztahu vzniklého na základě právního aktu nebo úkonu. To znamená, že jsou trvalé a mají stejný obsah pro všechny své subjekty. Jsou nezadatelné a nezcizitelné, nelze s nimi právními úkony disponovat.⁵ Základní práva a svobody představují současné ústavní hodnoty, kterými je stát ve své činnosti vázán.⁶

Ústava České republiky (dále jen „Ústava“)⁷ zařazuje Listinu do ústavního pořádku České republiky v čl. 112.⁸ Toto ustanovení deklaruje zařazení Listiny mezi předpisy nejvyšší právní síly a zdůrazňuje význam Listiny. Součástí ústavního pořádku mohou být jen ústavní zákony a z toho lze vyvodit, že Listina je nepochybně zákonem ústavním včetně preambule. Preambule nemá být jen proklamací, ale má formulovat nejvýznamnější principy a zdroje základních práv a svobod jako práv přirozených a neporušitelných. Je neoddělitelnou součástí Listiny a vykládat ji je třeba i v souvislosti s preambulí Ústavy.

Preambule Listiny zmiňuje díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi. Tato formulace se má stát směrnicí pro činnost zákonodárců, a to zejména v oblasti životního prostředí a environmentální politiky, která je jakýmsi politickým rámcem pro zabezpečení ochrany životního prostředí. Environmentální politika je přijímána na více úrovních, nejen na úrovni národní, ale také mezinárodní a evropské v rámci Evropské unie a je prováděna různými nástroji (právními, ekonomickými, ale také informačními).

⁴ FILIP, Jan: *Základy státovědy*. 4. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006, s. 137

⁵ Čl. 1 Listiny základních práv a svobod: *Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné*. Stát práva pouze deklaruje a nositel s těmito právy nemůže disponovat. Nelze se práva vzdát a nelze ho promlčet.

⁶ Čl. 1, čl. 85 odst. 2 Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁷ Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁸ Ústavní pořádek České republiky tvoří tato Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony přijaté podle této Ústavy a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění Československé socialistické republiky a České národní rady upravující státní hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté po 6. červnu 1992.

Listina řadí právo na informace mezi práva politická do oddílu druhého spadajícího mezi lidská práva a svobody. Politická práva jsou vyjádřena v sedmi článcích Listiny (čl. 17-23). Klíčovým článkem je čl. 17, který v prvním odstavci zaručuje svobodu projevu a právo na informace. Zaručují se dvě vzájemně se doplňující práva, resp. svobody – jednak svoboda projevu, jednak právo na informace. Možný způsob realizace svobody projevu i práva na informace je poté konkretizován v odst. 2. Obdobnou garanci zakotvuje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. 10,⁹ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹⁰ i Všeobecná deklarace lidských práv¹¹. Právo na informace je vyjádřením ústavního vztahu mezi státem a občanem.¹²

V článku 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech se zakotvuje právo na svobodu projevu tím, že toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoliv jinými prostředky dle vlastní volby. Pakt zdůrazňuje, že užívání těchto práv s sebou nese zvláštní povinnosti a odpovědnost. Omezení těchto práv musí být stanoveno zákonem a musí být nutné k ochraně hodnot, jejichž taxativní výčet se příliš neliší od výčtu, který je uveden v čl. 17 odst. 4 Listiny.¹³

Právo na informace je možno chápat ve dvojím smyslu. Ustanovení je základním nástrojem pro výkon dalších politických práv, zvláště práva podílet se na správě věcí veřejných. Na druhé straně je nezbytné toto právo vnímat také jako překážku k výkonu dalších práv, zejména jde o střet práva na ochranu před neoprávněným zásahem do soukromého a rodinného života v souvislosti s právem na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.¹⁴

⁹ Sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících uveřejněné pod č. 209/1992 Sb. Čl. 10 říká:

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

¹⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech uveřejněná pod č. 120/1976 Sb.

¹¹ Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů č. 217/III.A

¹² KLÍMA, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 723-724

¹³ PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář, díl 2 – Právo a svobody. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 1999, s. 179

¹⁴ KLÍMA, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 725

Právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě je zakotveno v čl. 10 odst. 3 Listiny (týká se jen informací o určité osobě). Patří mezi základní lidská práva a svobody. Ale ani to však nevylučuje konkurenci k čl. 17 Listiny (zejména k odst. 2, který dále stanoví, že každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace, bez ohledu na hranice státu). Řešení této konkurence spočívá v tom, že čl. 17 se týká informací vůbec, kdežto čl. 10 odst. 3 jen informací „o osobě“. Toto naposled uvedené ustanovení je ve vztahu k čl. 17 speciální.¹⁵

K omezení práva na informace se v judikatuře vyjadřuje i Ústavní soud České republiky.¹⁶ Ústavní soud zde rozhodoval o zrušení obecně závazné vyhlášky města Litoměřice č. 4/95, o zákazu komunistické, fašistické a nacistické propagandy na území města Litoměřice. Důležité bylo posoudit, zda byla předmětná vyhláška přijata a vydána v mezích Ústavou stanovené kompetence, i zda se nedostala do rozporu se zákonnou úpravou obecního zřízení. Vyhláška byla normou obsahující zákaz vykonávání činnosti pojmenované v ní jako „propaganda“, tj. normou zakládající povinnosti fyzických nebo právnických osob omezené přitom pouze pro území obce Litoměřice. Termín „propaganda“ je třeba interpretovat jako veřejné šíření, objasňování, obhajoby a doporučování nějakých myšlenek, názorů nebo postojů. Zákaz obsažený v předmětné vyhlášce tedy směřuje do oblasti svobody projevu vymezené v čl. 17 Listiny jako právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. *Svoboda projevu a právo vyhledávat a šířit informace mohou být podle čl. 17 odst. 4 Listiny omezeny jen zákonem, jde-li o opatření nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Česká republika již taková přípustná omezení ochrany svobody projevu a šíření informací cestou zákona provedla.*¹⁷

Poslední odstavec čl. 17 Listiny stanoví povinnost pro státní orgány a orgány územní samosprávy informovat o své činnosti. Ty jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti, přičemž podmínky a provedení stanoví zákon.

¹⁵ PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář, díl 2 – Právo a svobody. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 1999, s. 115-116

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 13. ledna 2004, sp. zn. Pl. ÚS 38/03 (nález ÚS č. 57/2004 Sb.)

¹⁷ Např. § 15 odst. 1 zákona č. 46/2000 Sb., tiskový zákon, který stanoví výjimky z povinnosti uveřejnit odpověď a dodatečné sdělení

Zákonný režim poskytování informací vymezuje zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím s účinností od 1. ledna 2000. Účelem tohoto zákona je provedení základního politického ústavně zaručeného práva na informace. Zákon řeší odděleně obě složky práva na informace, tj. povinné zveřejňování informací neomezenému a neznámému okruhu adresátů i proces vyřizování konkrétních žádostí o informace. Dále definuje společné pojmy, okruh povinných subjektů, vztah k jiným zákonům, hmotné právo na ochranu určitých informací a některé související aspekty svobodného přístupu k informacím.¹⁸ Tento zákon je obecný v tom směru, že dopadá na všechny informace kromě těch, které upravují zvláštní předpisy. Takovýmto zvláštním předpisem je například zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí nebo zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon).

1.2. Ústavní základy práva na informace o životním prostředí

Základním právem každého z nás je právo na příznivé životní prostředí, které je zakotveno v čl. 35 odst. 1 Listiny. Je však skličující, že právo na „příznivé“ životní prostředí může reálně zajistit především stát efektivním zákonným stanovením sankcí a mezi ekonomické aktivity škůdců životního prostředí (mezi něž stát taktéž patří).¹⁹ Právo každého na příznivé životní prostředí znamená zároveň povinnost každého předcházet a zamezovat poškozování a znečišťování životního prostředí a minimalizovat důsledky svého jednání vzhledem k životnímu prostředí.²⁰

Na právo na příznivé životní prostředí navazuje právo na informace, a to o životním prostředí. Čl. 17 Listiny není jediným článkem v Listině, který zmiňuje právo na informace. Právě v čl. 35 odst. 2 (hospodářská, sociální a kulturní práva) je vyjádřeno speciální ustanovení k čl. 17. V tomto odstavci se říká, že *každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.*

¹⁸ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 59-60

¹⁹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír: Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Prospektrum, 2002, s. 441

²⁰ Pojem životní prostředí definuje § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí: *životní prostředí je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.* Judikatura k pojmu životní prostředí – nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997 č. 96/1997 Sb. nálezů ÚS, svazek 8: Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 odst. 1 Listiny), jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41 Listiny).

V tomto ohledu není Listina jediným ústavním zákonem, kde je upravena ekologická problematika. Čl. 7 Ústavy obsahuje ustanovení, které ukládá státu povinnost dbát na šetné využívání přírodních zdrojů a přírodního bohatství. Ustanovení čl. 35 odst. 1 rovněž souvisí s principy uvedenými jak v preambuli Ústavy, tak Listiny. V preambuli Ústavy se vyjadřuje odhodlání občanů České republiky společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní bohatství. Jak je již uvedeno výše, preambule Listiny zdůrazňuje díl odpovědnosti, který přejímá společnost vůči budoucím generacím, a to za osud veškerého života na Zemi.

Vzhledem k tomu, že by adjektivum příznivé bylo obecně velmi neurčité a mohlo by tak být vykládáno značně subjektivně, přiklání se česká právní věda k teorii a výkladu, že je to takové životní prostředí, které je, resp. jeho složky jsou znečištěny či zatíženy do stanovených limitů (míry). Poukazuje se tu na zjevný vztah odst. 1 k odst. 3 čl. 35 Listiny, který zakazuje poškozovat či ohrožovat životní prostředí nad míru stanovenou speciálními zákony. Ona míra je vyjádřena různými limitními hodnotami – např. hodnotami emisních limitů, ukazatelů přípustného stupně znečištění, hladinou hluku či jinými standardy životního prostředí. Zatěžování (např. formou znečištění) je sice nežádoucí, není však protiprávní, neboť není zakázáno. Míra (hranice, limity) je tak hranicí nejen příznivosti/nepříznivosti, ale zlomem mezi jednáním po právu (byť nežádoucím, zpravidla zatíženým poplatky) a jednáním protiprávním.²¹

Právo na informace se vztahuje i na právo na informace o stavu přírodních zdrojů. Přírodními zdroji jsou ty části živé a neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb (§ 7 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí). I o nich platí, že patří celé společnosti, nejen současné generaci, ale i příštím pokolením. Z těchto důvodů jsou informace o jejich stavu nezbytné, aby lidé mohli kontrolovat, zda stát nebo fyzické či právnické osoby nedrancují nebo jinak nepoškozují přírodní zdroje.²²

Znalost a přístup k informacím o stavu životního prostředí a jeho složek je jednou ze základních podmínek a předpokladů jeho účinné ochrany. Proto bylo toto právo, vedle obecného práva na přístup k informacím ve veřejné správě, speciálně zakotveno ve článku Listiny týkajícího se životního prostředí. Informace o životním prostředí musí být včasné – tedy aktuální, a úplné, tedy nevytržené z kontextu a podané ve své komplexnosti a

²¹ KLÍMA, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 896

²² PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky, s. 282-283

vzájemných souvislostech. Navíc by měly být informace podány i obecně srozumitelným a dostupným způsobem (např. ve sdělovacích prostředcích).²³

Poslední odstavec čl. 35 Listiny říká, že *při výkonu svých práv nesmí nikdo ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem*. Jde o stanovení povinností a zákazů, které směřují vůči každému, tedy vůči každé fyzické i právnické osobě, vůči státnímu občanovi i cizinci bez zřetele na to, kde mají své bydliště nebo sídlo. Týkají se především mezi práva vlastnického stanoveného v čl. 11 odst. 3 Listiny, ale i dalších práv příbuzných vlastnickému právu. Dále se vztahují nejen na práva obsažená v Listině, ale na všechna práva, jimiž kdokoliv disponuje. Omezení je založeno na zájmu o zachování práv a svobod pro ostatní – tedy obecného blaha či veřejného zájmu – práva dýchat čistý vzduch, pít čistou vodu, požívat nezávadné potraviny, žít v nezdevastované krajině a neznečištěné odpady, být chráněn před nebezpečím plynoucím ze zmenšování ozonové vrstvy atd.²⁴

Listina v hlavě šesté (čl. 41 odst. 1) vyjmenovává práva obsažená v Listině, kterých se lze domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. Jedním z těchto práv jsou i práva uvedená v čl. 35. Všimněme si, že čl. 17 není v tomto ustanovení obsažen a tedy není limitován podmínkami obsaženými v čl. 41 odst. 1 Listiny. Zákon tedy stanoví specifika pro informace o životním prostředí a přírodních zdrojích.

Základní zákonnou normou je zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, který upravuje v souladu s právem Evropských společenství zabezpečení práva na přístup k informacím o životním prostředí a na včasné a úplné informace o životním prostředí, na vytvoření podmínek pro výkon tohoto práva a podporu aktivního zpřístupňování informací o životním prostředí ze strany povinných subjektů. Tento zákon mimo jiné stanoví podmínky výkonu práva na včasné a úplné informace o životním prostředí, jimiž disponují povinné subjekty podle tohoto zákona nebo které jsou k dispozici pro tyto subjekty, a dále základní podmínky a lhůty pro zpřístupňování informací a důvody, pro které mohou povinné subjekty podle tohoto zákona odepřít zpřístupnění informace. Zákon o právu na informace o životním prostředí vymezuje pojem *informace o životním prostředí*. Demonstrativně uvádí, co se rozumí takovouto informací a definuje subjekty, které jsou povinny informace o životním prostředí zpřístupňovat.

²³ KLÍMA, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, s. 896

²⁴ PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky, s. 283-284

2. Právní předpisy

V první kapitole bylo naznačeno zakotvení práva na informace na mezinárodní úrovni. Nyní mírně rozvedu Všeobecnou deklaraci lidských práv a připojím informaci o Deklaraci o životním prostředí z Rio de Janeira.

Všeobecná deklarace lidských práv byla schválena Valným shromážděním Organizace spojených národů roku 1948 a výslovně uvádí, že „každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo utrpěl újmu pro své přesvědčení a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice“. „Z použité formulace je zřejmé, že právě zde je nutno hledat zdroj inspirace pro množství navazujících národních i mezinárodních dokumentů o zařazení práva na informace do katalogu lidských práv.“²⁵

Rada Evropy přijala v tomto směru v r. 1981 Doporučení R (81) 19 Výboru ministrů členským státům o přístupu k informacím uchovávaným státními orgány. Obsahuje osm základních principů, kterými se řídí většina právních úprav včetně českého zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím:

- I. Každá osoba podléhající jurisdikci členského státu má právo obdržet informace uchovávané státními (veřejnými) orgány.
- II. Státní orgány mají pro poskytování informací použít efektivních a vhodných prostředků.
- III. Žadatel nemusí prokazovat zvláštní zájem.
- IV. Přístup k informacím musí být zajištěn na základě rovnosti.
- V. Přípustná jsou jen omezení, která jsou v demokratické společnosti nezbytná k ochraně veřejných legitimních zájmů (jako např. bezpečnost státu) a k ochraně soukromého života a jiných soukromých legitimních zájmů.
- VI. O každé žádosti musí být rozhodnuto v přiměřené lhůtě.
- VII. Při každém zamítnutí se musejí uvést důvody.
- VIII. Každé zamítnutí smí být předmětem odvolání.²⁶

²⁵ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 24

²⁶ KUŽÍLEK, Oldřich, ŽANTOVSKÝ, Michal: Svoboda informací: svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky. Praha: Linde Praha, 2002, s. 21

V letech 1972 a 1992 pak iniciovala Organizace spojených národů mezinárodní konference zaměřené na životní prostředí a jeho rozvoj. V návaznosti na Mezinárodní konferenci ve Stockholmu (1972) byla v roce 1992 svolána v Rio de Janeiru Konference OSN o životním prostředí a rozvoji. Do přípravy této konference byly zapojeny všechny odborné organizace systému OSN (např. UNESCO, Organizace OSN pro životní prostředí – UNEP, Světová zdravotnická organizace – WHO).

Konference OSN o životním prostředí a rozvoji přijala závažné dokumenty:

- (1) *Deklaraci o životním prostředí*,
- (2) Úmluvu o změně klimatu,
- (3) Úmluvu o ochraně biodiverzity a
- (4) Agendu 21.

Deklarace o životním prostředí zdůrazňuje nedělitelnost, vzájemnou souvislost a globální spojení životního prostředí s rozvojem lidské společnosti; zdravý a produktivní život mají být v souladu s přírodou. Vyzdvihuje právo na rozvoj, které musí – pokud jde o stav životního prostředí – odpovídat potřebám současných i budoucích generací. V zájmu dosažení trvale udržitelného rozvoje doporučuje, aby ochrana životního prostředí tvořila nedílnou součást všech složek rozvoje. Deklarace zdůrazňuje globální partnerství - spolupráci všech států, která má odstraňovat rozdíly v životní úrovni. Na národní úrovni doporučuje řešit otázky životního prostředí za spoluúčasti všech zainteresovaných občanů, za všeobecného přístupu k informacím, týkajících se životního prostředí. Zdůrazňuje význam účinné legislativy, která má odrážet kontexty životního prostředí a rozvoje.²⁷

Je zřejmé, že na mezinárodní úrovni byly vytvořeny počátky práva na informace. V dalších podkapitolách se budu soustředit na Aarhuskou úmluvu a komunitární právní předpisy vznikající v rámci Evropského společenství. Poukážím také na základní údaje o vnitrostátní právní úpravě.

²⁷ Program Unesco „Člověk a biosféra“ [online]. Mab.kav.cas.cz, 23. července 2009 [cit. 13. února 2010]. Dostupné na <<http://mab.kav.cas.cz/mab.html#konference>>.

2.1. Aarhuská úmluva

Úmluva Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí (dále jen „Aarhuská úmluva“) byla sjednána 25. 6. 1998 na konferenci ministrů životního prostředí Evropské hospodářské komise OSN „Životní prostředí pro Evropu“. Stalo se tak v dánském Aarhusu. Úmluva nabyla účinnosti dne 30. října 2001. Česká republika nepatřila mezi státy, které ji k tomuto datu ratifikovaly.

Příprava Aarhuské úmluvy započala v 90. letech na půdě Evropské hospodářské komise OSN (dále jen „EHK OSN“) v rámci konference „Životního prostředí pro Evropu“. Tato série konferencí evropských ministrů životního prostředí vznikla z podnětu tehdejšího předsedy Federálního výboru životního prostředí Josefa Vavrouška. V roce 1992 se konal Světový summit o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru. Čl. 10 zde přijaté deklarace hovoří o potřebě zainteresovanosti občanů na všech úrovních.²⁸ Následovala druhá konference ministrů EHK OSN v Luzernu v roce 1993, která označila účast veřejnosti na rozhodování jako prioritu pro další období. Začalo vyjednávání o podobě právně závazné úmluvy. Aarhuská úmluva je první v historii, na jejíž přípravě se kromě jednotlivých států a mezinárodních organizací podíleli také zástupci občanských organizací. V roce 1998 byla na čtvrté ministerské konferenci EHK OSN v Aarhusu předložena Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí. Podepsalo ji 35 evropských a středoasijských zemí, včetně České republiky.²⁹

Do současnosti Aarhuskou úmluvu podepsalo 45 zemí a Evropská společenství, ratifikační proces již ukončilo 40 zemí a Evropská společenství. Česká republika Úmluvu

²⁸ Otázky životního prostředí se nejlépe řeší za účasti všech zainteresovaných občanů na všech úrovních. Na národní úrovni musí mít každý jednotlivec řádný přístup k informacím týkajících se životního prostředí, které jsou v držení úřadů, včetně informací o nebezpečných látkách a činnostech probíhajících v jejich společenství; musí mít také možnost podílet se na rozhodovacím procesu. Státy musejí podporovat a napomáhat rozvoji vědomí a účasti veřejnosti tím, že budou v širokém měřítku zpřístupňovat informace. Musí být umožněn efektivní přístup k právním a administrativním aktům, včetně vyrovnání a odškodnění.

²⁹ Oficiální stránka Aarhuské úmluvy. Základní informace [online]. Ucastverejnosti.cz [cit. 13. února 2010]. Dostupné na <<http://www.ucastverejnosti.cz/cz/zakladni-informace/>>.

ratifikovala na podzim 2004 přijetím Parlamentem a stvrzením podpisem prezidenta České republiky.³⁰

Tato Úmluva je uveřejněna pod sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 124/2004 Sbírky mezinárodních smluv. Dne 17. 2. 2005 ratifikovalo Aarhuskou úmluvu Evropské společnosti. Aarhuská úmluva by měla být součástí právního řádu České republiky.³¹ Pokud dojde k rozporu mezi mezinárodní smlouvou a zákonem, použije se mezinárodní smlouva, která má tzv. aplikační přednost. Při rozhodování soudů platí, že soudce je vázán nejen zákonem, ale i mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.³² Tzv. pravidlo přímého účinku platí pouze pro takové mezinárodní smlouvy, ze kterých vyplývají dostatečně konkrétní práva jednotlivých osob. A právě na základě „neurčitosti“ oprávnění fyzických i právnických osob vyplývajících z Aarhuské úmluvy, Nejvyšší správní soud opakovaně odmítnul pracovat s Aarhuskou úmluvou jako s přímo aplikovatelnou. Více bude pojednáno v samostatné kapitole věnované postavení Aarhuské úmluvy v českém právním řádu.

Aarhuská úmluva je mezinárodním právně závazným dokumentem, který je zaměřen na obecné posílení demokracie v oblasti životního prostředí. Pod Aarhuskou úmluvou dochází k průniku tří velkých témat: životního prostředí, lidských práv a problémů spojených s korupcí. Pojem životní prostředí se navíc v pojetí Aarhuské úmluvy rozšiřuje, takže se dotýká i ochrany kulturních památek, veřejného zdraví či spotřebitelských práv.³³ Aarhuská úmluva je vystavěna na třech pilířích:

- I. zpřístupňování informací o životním prostředí veřejnosti,
- II. aktivní účast veřejnosti v rozhodovacích procesech týkajících se životního prostředí,
- III. zajištění právní ochrany v záležitostech životního prostředí.

Úmluva propojuje ochranu životního prostředí s problematikou lidských práv. Aby mohl každý uplatit právo na příznivé životní prostředí, musí mít přístup k informacím, mít možnost účastnit se rozhodovacích procesů a mít možnost právní ochrany, pokud mu bude právo odepřeno.

³⁰ Oficiální stránka Aarhuské úmluvy. Základní informace [online]. Ucastverejnosti.cz [cit. 13. února 2010]. Dostupné na <<http://www.ucastverejnosti.cz/cz/zakladni-informace/>>.

³¹ Čl. 10 Ústavy České republiky: *Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu.*

³² Čl. 95 Ústavy České republiky: *Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.*

³³ Tisková zpráva Zeleného kruhu: Aarhuská úmluva má svou webovou stránku [online]. Old.otevrete.cz, 7. dubna 2004 [cit. 20. února 2010]. Dostupné na <<http://old.otevrete.cz/index.php?id=477&akce=clanek>>.

Dalo by se říci, že Aarhuská úmluva má svou preambuli. V ní se nejprve smluvní strany odvolávají na významné principy, které byly přijaty na mezinárodních konferencích o životním prostředí; např. princip 10 Deklarace o životním prostředí a rozvoji z Rio de Janeiro. V další části preambule si smluvní strany kladou cíle, o které se budou snažit usilovat a uznávat je. V první řadě potvrzují nezbytnost chránit, uchovávat a zlepšovat stav životního prostředí a zajišťovat udržitelný a environmentální rozvoj, a dále uznávají, že přiměřená ochrana životního prostředí je podstatná pro dobrý životní pocit lidí a pro uplatňování základních lidských práv včetně samého práva na život.

Již v počátečních ustanoveních této Úmluvy jsou naznačeny ony tři pilíře, na kterých je vystavěna. *Smluvní strany vycházejí z toho, že mají-li občané uplatňovat právo žít v prostředí přiměřeném jeho zdraví a dostát povinnosti chránit a zlepšovat stav životního prostředí ve prospěch dnešních i budoucích generací, musí mít přístup k informacím o životním prostředí, musí mít právo podílet se na rozhodování týkajícího se životního prostředí a musí mít právní ochranu; smluvní strany uznávají, že lepší přístup k environmentálním informacím a účast veřejnosti na rozhodování ve věcech životního prostředí zvyšuje kvalitu rozhodování a že ve všech odvětvích státní správy je žádoucí transparentnost.*

První tři články Aarhuské úmluvy vytyčují cíle, definují pojmy důležité pro účely této Úmluvy a stanovují všeobecné podmínky. Cíl Aarhuské úmluvy je vytyčen hned v čl. 1: *V zájmu ochrany práva každého člena současné generace i generací budoucích na život v prostředí přiměřeném pro jeho zdraví a pohodu, každá smluvní strana zaručí právo na přístup k environmentálním informacím, podíl veřejnosti na rozhodování o otázkách životního prostředí a dostupnost právní ochrany v souladu s ustanoveními této Úmluvy.* Následující článek – článek 2 – definuje pojem smluvní strana, orgán veřejné správy, environmentální informace, veřejnost a tzv. dotčená (zainteresovaná) veřejnost.

Environmentální informace či informace o životním prostředí znamená jakoukoli informaci v písemné, obrazové, zvukové, elektronické nebo jiné podobě, o:

- (a) stavu složek životního prostředí, jako je ovzduší a atmosféra, voda, půda, krajina a přírodní stanoviště, biodiverzita a její složky, včetně geneticky modifikovaných organismů, a interakcích mezi těmito složkami;
- (b) faktorech, které ovlivňují nebo mohou ovlivnit složky životního prostředí, jako jsou např. látky, energie, hluk a radiace, a činnostech nebo opatřeních, včetně opatření administrativních, dohod, legislativy, plánů a programů týkajících se životního prostředí, a

dále analýze nákladů a přínosů a jiných ekonomických analýzách a předpokladech, z nichž se vychází při rozhodování v problematice životního prostředí;

(c) stavu lidského zdraví a bezpečnosti, o podmínkách života lidí, o kulturních a architektonických památkách, pokud jsou, nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí nebo pokud je prostřednictvím těchto složek ovlivňují faktory, opatření nebo činnosti uvedené výše.

Aarhuská úmluva tedy za environmentální informace považuje i informace o kulturních a architektonických památkách v interakci s životním prostředím.

2.1.1. Právo na informace o životním prostředí

Prvním pilířem Aarhuské úmluvy je právo na informace o životním prostředí. Tomuto pilíři je v Aarhuské úmluvě věnován článek 4 – Přístup k environmentálním informacím a článek 5 – Sbírání a rozšiřování informací o životním prostředí.

Aarhuská úmluva rozlišuje pasivní a aktivní zpřístupňování informací. **Aktivní zpřístupňování** informací předpokládá informační a osvětovou činnost veřejné správy z vlastní iniciativy tak, aby veřejnost byla v co nejvyšší možné míře informována o stavu životního prostředí, jeho změnách, znečištění, dopadech na zdraví apod.³⁴ Obecně lze říci, že jde o poskytování informací o životním prostředí neomezenému počtu osob, které zároveň nemusí prokazovat zájem, důvod nebo nárok. Smluvní strany zajistí v rámci své legislativy, aby způsob, jakým orgány veřejné správy zpřístupňují veřejnosti environmentální informace, byl co nejvíce transparentní. Velmi důležitým úkolem orgánů veřejné správy je aktualizace informací o životním prostředí, které se vztahují k výkonu jejich funkcí.

Na základě povinnosti aktivního zveřejňování je provozováno mnoho informačních systémů, jejichž výstupy jsou prezentovány ve formě webových stránek nebo tištěných dokumentů – např.:

- Zpráva o stavu životního prostředí v ČR,
- Portál životního prostředí Fakta a Data (<http://portal.cenia.cz>),
- Integrovaný registr znečišťovatelů a podle něj sestavené přehledy největších znečišťovatelů (www.irz.cz),
- Informační systém EIA/SEA (<http://eia.cenia.cz/sea/koncepce/prehled.php>),

³⁴ HUMPLÍČKOVÁ, Petra, ČERNÝ, Pavel: Zpráva o implementaci Aarhuské úmluvy, 2007. Praha: Zelený kruh, asociace ekologických organizací, 2008, s. 5. Dostupné na <http://www.ucastverejnosti.cz/dokumenty/aarhuska-umluva-2008-web.pdf>

• Integrovaná prevence a omezování znečištění IPPC (www.ippc.cz),

a další databáze a informační systémy provozované Ministerstvem životního prostředí (www.mzp.cz), CENIA (www.cenia.cz), Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (www.ochranaprirody.cz) i dalšími resortními ministerstvy.

Pasivním poskytováním informací se rozumí zpřístupňování informací na základě podané žádosti. Environmentální informace budou zpřístupněny co možná nejrychleji, nejpozději do jednoho měsíce po podání žádosti, pokud rozsah a složitost informace neodůvodňuje prodloužení této lhůty až na dva měsíce od podání žádosti. Žadatel bude o prodloužení lhůty a o jeho důvodech informován.

Článek 4 odst. 3 stanovuje případy, kdy může být žádost zamítnuta, a to pokud:

- a) orgán veřejné správy, kterému je žádost adresována, požadované informace nemá,
- b) je žádost zjevně bezdůvodná nebo je formulována příliš obecně, nebo
- c) se žádost týká nedokončených materiálů nebo interních sdělení orgánů veřejné správy, umožňuje-li tuto výjimku vnitrostátní legislativa nebo obvyklá praxe, přičemž se bere v úvahu zájem veřejnosti, v jejíž prospěch je informace poskytována.

Další možnost, kdy lze žádost zamítnout, je případ, kdy by poskytování žádaných informací nepříznivě ovlivnilo např. mezinárodní vztahy, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, průběh soudního řízení, obchodní a průmyslové tajemství, práva duševního vlastnictví, ochranu osobních údajů nebo životní prostředí, kterého se informace týká, jako jsou místa chovu nebo rozmnožování vzácných druhů (článek 4 odst. 4).

Důvody pro zamítnutí žádosti uvedené výše budou interpretovány restriktivně, přičemž se bude brát v úvahu zájem veřejnosti, které jsou tyto informace sdělovány i to, zda se požadované informace vztahují k emisím vypouštěných do životního prostředí (čl. 4 odst. 4).

Pokud je možné vyčlenit informace, jejichž poskytování lze podle článku 4 odstavců 3 (c) a 4 zamítnout, aby nedošlo k porušení důvěrného rázu těchto vyjmutých informací, strany zajistí, aby orgány veřejné správy zpřístupnily zbývající část požadovaných informací o životním prostředí (čl. 4 odst. 6).

Zamítnutí žádosti se uskuteční písemnou formou jen byla-li žádost písemně podána anebo jestliže to žadatel požaduje. V zamítnutí budou uvedeny důvody zamítnutí a bude poskytnuta informace o opravných prostředcích, které jsou k dispozici podle článku 9. Článek 9, který je nazván Přístup k právní ochraně, pokrývá III. pilíř Aarhuské úmluvy a v odst. 1

uvádí možnost přezkumu postupu před soudem nebo jiným nezávislým a nezájatým orgánem určeným zákonem.

Zamítnutí musí být učiněno co nejdříve, nejpozději do jednoho měsíce, pokud složitost požadované informace nezdůvodňuje prodloužení této lhůty až na dva měsíce od podání žádosti. Tyto lhůty jsou stejné jako lhůty pro poskytnutí informace.

Může dojít k situaci, kdy orgán veřejné správy nemá požadovanou informaci k dispozici. V tomto případě uvědomí žadatele co nejdříve o orgánu veřejné správy, jemuž lze podle jeho názoru podat žádost o požadovanou informaci, anebo tomuto orgánu žádost o informaci postoupí a uvědomí o tom žadatele.

Smluvní strany mohou povolit svým orgánům veřejné správy účtovat za poskytování informací úhradu, která však nesmí překročit přiměřenou výši. Orgány veřejné správy, které se takovouto úhradou za poskytování informací chystají zavést, zpřístupní žadatelům přehled úhrad, jež mohou být účtovány, s uvedením okolností, za nichž mohou být účtovány nebo promíjeny a za nichž je poskytnutí informace vázáno na zaplacení takovéto úhrady předem.

2.1.2. Postavení Aarhuské úmluvy v českém právním řádu a její přímý účinek

Přímým účinkem se rozumí přímá (bezprostřední) závaznost mezinárodní smlouvy ve vztahu k jednotlivcům, tedy subjektům práva (především fyzickým a právnickým osobám). Mezinárodní smlouvy přímo aplikovatelné mají jasná a určitá ustanovení, z kterých lze dovodit práva a povinnosti subjektů. Jelikož byla Aarhuská úmluva po souhlasu obou komor Parlamentu České republiky ratifikována prezidentem, je považována za mezinárodní smlouvu dle čl. 10 Ústavy.

Nejvyšší správní soud se otázkou přímého účinku Aarhuské úmluvy zabýval v několika svých rozhodnutích. Prvním optimistickým rozhodnutím je rozsudek, který se zabýval změnou územního plánu Prahy a především také postavením Aarhuské úmluvy v českém právním řádu.³⁵ *Nejvyšší správní soud konstatoval, že z čl. 1 odst. 2 a čl. 10 Ústavy vyplývá „aplikační přednost“ Aarhuské úmluvy před vnitrostátním právem, resp. povinnost orgánů veřejné moci vykládat vnitrostátní právo takovým způsobem, který je v souladu s jejími požadavky.*

³⁵ Rozsudek NSS ze dne 18. 7. 2006, č. j. 1 Ao 1/2006-74, publikován pod č. 968/2006 Sb. NSS

K tomuto závěru vede podle NSS dále i skutečnost, že Aarhuskou úmluvu ratifikovalo i Evropské společenství, a Úmluva se tak stala součástí práva Evropského společenství jako tzv. smíšená smlouva (mezinárodní smlouva, kterou uzavírá na jedné straně Evropské společenství a jeho členské státy a na druhé straně nečlenský stát; smluvní stranou musí být vedle Společenství zároveň také členské státy proto, že předmětem úpravy této smlouvy jsou i věci, které nespádají do pravomoci Společenství a zůstávají v pravomoci členských států).³⁶ Nicméně, i pokud by ustanovení Úmluvy nebyla v konkrétním případě (státě) „schopná přímého účinku“, mají orgány členských států povinnost vykládat vlastní právní úpravu v souladu s mezinárodněprávním závazkem Společenství. Z těchto východisek NSS dovodil, že i z mezinárodního a komunitárního práva vyplývá povinnost vyložit vnitrostátní úpravu tak, aby byl umožněn soudní přezkum územních plánů.³⁷

Potenciálně nejširší význam mohou mít pro budoucí judikaturu správních soudů v oblasti ochrany životního prostředí závěry soudu týkající se postavení Aarhuské úmluvy v českém právním řádu. NSS vyslovil jednoznačný závěr o její aplikační přednosti. Tím je dána i možnost osob z řad dotčené veřejnosti dovolávat se ve správních i soudních řízeních přímo jednotlivých ustanovení Úmluvy a z nich vyplývajících práv.³⁸

Dalším rozhodnutím bylo usnesení Nejvyššího správního soudu, v němž NSS konstatoval, že Aarhuská úmluva není přímo aplikovatelná, pokud jde o aktivní žalobní legitimaci pro občanská sdružení (občanské sdružení se v tomto případě považovalo za tzv. dotčenou veřejnost dle čl. 2 odst. 5 Aarhuské úmluvy). NSS opět posuzoval Aarhuskou úmluvu jak z hlediska zařazení této Úmluvy do českého právního řádu, tak z hlediska její aplikační přednosti. NSS vyslovil názor, že adresátem mezinárodní smlouvy je stát a ten je povinen smlouvy plnit v jeho dobré víře.³⁹ Jinak řečeno, adresáty mezinárodní smlouvy nejsou bez dalšího vnitrostátní subjekty členského státu (fyzické a právnické osoby) a mezinárodní smlouva je bez dalšího nezavazuje. K tomu, aby ustanovení mezinárodní smlouvy mohla zavazovat i vnitrostátní subjekty je třeba, aby ustanovení té které smlouvy

³⁶ Sagit – nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava. Právní poradce. Právo Evropské unie [online]. Sagit.cz [cit. 23. února 2010].

Dostupné na <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_264.htm>

³⁷ ČERNÝ, Pavel: K rozsudku NSS o změně územního plánu Prahy a jeho (především „aarhuským“) souvislostem. Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 1, s. 19

³⁸ ČERNÝ, Pavel: K rozsudku NSS o změně územního plánu Prahy a jeho (především „aarhuským“) souvislostem. Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 1, s. 23

³⁹ Čl. 26 Vídeňské úmluvy o smluvním právu: *Každá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře.* Oficiální český překlad – vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu č. 15/1988 Sb.

byla přímo aplikovatelná (ustanovení mezinárodní smlouvy jsou konstruována natolik určitě a jasně, že z nich vyvodit práva a povinnosti vnitrostátních subjektů, aniž by bylo třeba nějakých vnitrostátních opatření). Své konečné tvrzení NSS založil na závěru, že z Aarhuské úmluvy údajně nevyplývají konkrétní práva jednotlivých osob.⁴⁰

Další vývoj směrem od přiznání přímé aplikovatelnosti Aarhuské úmluvy nastal usnesením NSS, ve kterém odmítl dovést přímou aplikovatelnost i pro oprávnění fyzických osob.⁴¹ Navíc zpochybnil i povinnost konformního výkladu vnitrostátního práva s Aarhuskou úmluvou. Uvedl totiž, že se nejedná o smlouvu povahy *self-executing treaty*⁴² a fyzické ani právnické osoby se tudíž nemohou dovolávat jejich ustanovení bez toho, aby tato smlouva byla provedena legislativními opatřeními vnitrostátního právního řádu.⁴³

V dalších rozhodnutích NSS stále odmítá přímou aplikovatelnost Aarhuské úmluvy a mírní také svůj názor na možnosti konformního výkladu. Aarhuskou úmluvu označuje za měřítko pro výklad mezinárodního práva tak, aby orgán toto vnitrostátní právo vykládající dostal povinnosti loajality České republiky k závazkům, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, jak je vyjádřena v článku 1 odst. 2 naší Ústavy.⁴⁴

V jednom z hodnocení povahy Aarhuské úmluvy uvedl NSS, že Aarhuská úmluva vnitrostátní právo a samostatnou úpravu států předpokládá a respektuje, má pouze povšechný ráz a otevírá prostor pro politické uvážení zákonodárce strany úmluvy při vytváření příslušné legislativy.⁴⁵

Povaha Aarhuské úmluvy není zcela jasná ani v roce 2009 a to nejen v České republice. Slovenský Nejvyšší soud se v roce 2009 obrátil na Evropský soudní dvůr s dotazem na přímou aplikovatelnost Aarhuské úmluvy. Slovenský Nejvyšší soud svým usnesením ze dne 22. 6. 2009 položil Soudnímu dvoru Evropských společenství podle článku 234 Smlouvy o založení Evropského společenství mimo jiné následující předběžnou otázku: *Je možné čl. 9 Aarhuské úmluvy, a to zvláště jeho odst. 3 přiznat bezprostřední účinek mezinárodní smlouvy za situace, kdy Evropská unie poté, co dne 17. 2. 2005 přistoupila k této mezinárodní*

⁴⁰ Usnesení NSS ze dne 24. 1. 2007, č. j. 3 Ao 2/2007-42

⁴¹ Usnesení NSS ze dne 13. 3. 2007, č. j. 3 Ao 1/2007-44

⁴² Smlouva, která je způsobilá k přímému vnitrostátnímu použití bez vnitrostátního prováděcího předpisu

⁴³ HUMPLÍČKOVÁ, Petra, ČERNÝ, Pavel: Zpráva o implementaci Aarhuské úmluvy, 2007. Praha: Zelený kruh, asociace ekologických organizací, 2008, s. 20-21

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. března 2007, č. j. 2 As 12/2006-111

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. června 2007, č. j. 5 As 19/2006-59

smlouvě, nevydala do dnešního dne komunitární předpis provádějící uvedenou smlouvu v rámci komunitárního práva?⁴⁶

Nejvyšší soud Slovenské republiky požádal Evropský soudní dvůr o rozhodnutí o těchto otázkách ve zkráceném řízení.⁴⁷ Žádost Nejvyššího soudu Slovenské republiky o projednání věci C-240/09 byla ve zkráceném soudním řízení zamítnuta.

2.1.3. Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek

Tento protokol (tzv. Protokol o PRTR - Pollution Release and Transfer Registers) je první právně závaznou mezinárodní úmluvou o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek a vychází z Aarhuské úmluvy. Byl přijat na mimořádném zasedání stran Aarhuské úmluvy 21. května 2003 v rámci páté ministerské konference „Životní prostředí pro Evropu“ konané v Kyjevě (Ukrajina). Protokol podepsalo 38 států (včetně České republiky) a Evropské společenství. Česká republika dokončila ratifikační proces v červnu 2009.

Cílem tohoto protokolu je zlepšit přístup veřejnosti k informacím vytvořením ucelených, integrovaných, celostátních registrů úniků a přenosů znečišťujících látek v souladu s ustanoveními tohoto protokolu, což by mohlo usnadnit účast veřejnosti na rozhodování v záležitostech životního prostředí a přispět k prevenci a snižování znečištění životního prostředí. Nezbytným rysem registru je veřejná bezplatná přístupnost a možnost veřejné kontroly.

Hlavními parametry PRTR podle Protokolu jsou např.:

- evidence úniků a přenosů minimálně 86 znečišťujících látek uvedených v příloze Protokolu z různých typů bodových zdrojů,
- poskytování dostupných dat o plošných zdrojích (např. dopravě),
- pravidelná aktualizace na základě povinného periodického ohlašování,
- omezené utajování údajů,
- veřejná dostupnost, bezplatnost a uživatelská přátelskost,

⁴⁶ Oficiální stránka Aarhuské úmluvy. Předběžná otázka na přímou aplikovatelnost Aarhuské úmluvy [online]. Ucastverejnosti.cz, 15. července 2009 [cit. 13. února 2010]. Dostupné na <<http://www.ucastverejnosti.cz/cz/aktuality/predbezna-otazka-na-primou-aplikovatelnost-aarhuske-umluvy/>>

⁴⁷ Usnesení předsedy Evropského soudního dvoru z 23. října 2009 ve věci sp. zn. C – 240/09, jejíž předmětem je návrh na zahájení řízení o předběžné otázce, podaný Nejvyšším soudem Slovenské republiky na základě jeho rozhodnutí z 22. června 2009, doručeného Soudnímu dvoru 3. července 2009, který souvisí s řízením Lesoochranářské sdružení VLK proti Ministerstvu životního prostředí Slovenské republiky.

- poskytování údajů v koherentní a strukturované podobě (podle zařízení, polohy, činnosti, vlastníka, znečišťující látky, složek atd.),
- poskytování odkazů na další registry,
- otevřenost k připomínkám veřejnosti při vývoji a modifikacích.

Veřejnost musí mít zajištěn bezplatný přístup k informacím v registru bez nutnosti prokázat konkrétní zájem na těchto informacích. Registry by měly být dostupné elektronicky prostřednictvím sítě Internet. Protokolem je požadováno zajištění účasti veřejnosti i při vývoji národního registru. Veřejnost může předkládat připomínky, informace, analýzy nebo stanoviska.

2.2. Komunitární právní úprava

České právo životního prostředí se vyvíjelo a stále vyvíjí z mezinárodní úrovně. Na komunitární úrovni je také přijímána řada dokumentů, zejména pak směrnic a nařízení.

Na Aarhuskou úmluvu navazuje **nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1367/2006** ze dne 6. září 2006 **o použití ustanovení Aarhuské úmluvy** o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí **na orgány a subjekty Společenství**. Platí, že nařízení je obecně platné, závazné jako celek a přímo aplikovatelné (účinné) na území všech členských států (což je stanoveno na závěr tohoto nařízení: *Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech*). To, že je přímo aplikovatelné ve všech členských státech, znamená, že tyto státy nemohou přijmout opatření, jež by ho měla aplikovat a jež by zároveň měnila jeho rozsah nebo doplňovala některá z jeho ustanovení. Členské státy nesmějí transponovat obsah nařízení do vnitrostátních právních norem, jelikož by to vedlo k právní nejistotě, pokud jde o právní povahu jeho ustanovení i o datum jeho účinnosti.⁴⁸

Cílem tohoto nařízení je přispět k provádění závazků vyplývajících z Aarhuské úmluvy stanovením pravidel pro použití ustanovení Úmluvy na orgány a subjekty Společenství. Toto nařízení zapracovává, kromě všech tří pilířů Aarhuské úmluvy, v hlavě III i účast veřejnosti na plánech a programech týkajících se životního prostředí. Definuje mimo jiné pojem „žadatel“, kterým se rozumí každá fyzická nebo právnická osoba požadující informace o životní prostředí.

Právo na informace o životním prostředí je upraveno v právních předpisech řady evropských států. V zájmu sjednocení komunitární právní úpravy byla v roce 1990 Radou Evropských společenství schválena **směrnice č. 90/313/EEC, o volném přístupu k informacím o životním prostředí**.⁴⁹ Směrnice měla sloužit k dosažení cílů, stanovených tehdy v čl. 174 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství.⁵⁰

⁴⁸ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVIČ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003, s. 27

⁴⁹ Council Directive 90/313/EEC of 7 June on the freedom of access to information on the environment; OJ 1990 L 158/56

⁵⁰ Dne 1. prosince 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, která mění dvě zakládající smlouvy EU, a sice Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (tu zároveň přejmenovává na Smlouvu o fungování Evropské unie). Je k ní rovněž připojeno několik protokolů a prohlášení.

Tato směrnice upravovala svobodný přístup k informacím o životním prostředí stejně jako jejich svobodné šíření. Přesně je definuje a vymezuje základní podmínky uplatňování tohoto práva stanovením povinných subjektů a procedury vedoucí k jejich získání. Zároveň jmenuje případy, kdy může být jejich poskytnutí zamítnuto spolu s možností se proti takovému zamítnutí odvolat. Směrnice byla do českého právního řádu transponována zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.⁵¹

Směrnice č. 90/313/EEC byla zrušena s účinností od 14. února 2005, jelikož tohoto dne nabyla účinnosti **směrnice č. 2003/4/ES Evropského parlamentu a Rady z 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí**,⁵² která směrnicí z roku 1990 zrušila. Nová směrnice byla přijímána na základě zkušeností z implementace směrnice z roku 1990, které byly získány vyhodnocením zpráv členských států, jež státy podávaly na základě jejího čl. 8 (postup přezkoumání – členské státy podávají zprávu o zkušenostech získaných při provádění směrnice). Dalším impulsem k přijetí nové směrnice bylo podepsání Aarhuské úmluvy Společenstvím dne 25. června 1998.⁵³ Tato směrnice byla uvedena do souladu s vnitrostátní právní úpravou přijetím novely zákona o právu na informace o životním prostředí, která je uvedena ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 6/2005 Sb.

Bylo nezbytné zajistit, aby fyzické a právnické osoby měly stejné právo přístupu k informacím o životním prostředí v držení orgánů veřejné správy, aniž by tyto osoby musely svůj nárok prokazovat a také, aby orgány veřejné správy zpřístupnily a šířily tyto informace v co největší možné míře, zejména prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.

⁵¹ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003, s. 87-88

⁵² Directive 2003/4/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on the access to environmental information and repealing Council Directive 90/313/EEC; OJ 2003 L 41/26

⁵³ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003, s. 89

Nová směrnice rozšiřuje pojem informace o životním prostředí. Výslovně stanoví, že kromě forem, které uvádí již stará směrnice, se jedná o informaci v jakékoliv hmotné podobě. Jedná se o informace o:

- stavu složek životního prostředí, které jsou vyjmenovány demonstrativně a zahrnují kromě složek uvedených ve staré definici (ovzduší, voda, půda atd.) i atmosféru, krajinu, příklady přírodních stanovišť, biodiverzitu a geneticky modifikované organismy; rovněž vazby mezi těmito složkami,
- činitelích, opět demonstrativně uvedených jako energie, hluk, radiace a odpad, emise a znečištění stejně jako další zásahy do životního prostředí, ovlivňující nebo pravděpodobně ovlivňující složky životního prostředí,
- opatřeních, včetně administrativních, jako jsou politiky, právní předpisy, plány, programy, dobrovolné dohody a aktivity ovlivňující nebo pravděpodobně ovlivňující složky nebo činitele, stejně jako opatření navrhovaná k ochraně těchto složek,
- stavu lidského zdraví a bezpečnosti, zahrnující v to kontaminaci potravních řetězců, podmínky lidského života a stav kulturních památek nebo budov v té míře, do jaké mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí uvedeného výše, nebo prostřednictvím těchto složek i činiteli nebo opatřeními.⁵⁴

Dále se informací o životním prostředí rozumí:

- zprávy o implementaci předpisů k ochraně životního prostředí,
- studie nákladů a přínosů stejně jako jiné ekonomické analýzy a předpoklady využívané v rámci opatření uvedených výše.

Směrnice nově definuje pojem orgán veřejné správy (povinný subjekt):

- a) vláda nebo jiný orgán veřejné správy, včetně veřejných poradních subjektů na národní, regionální nebo místní úrovni,
- b) každá fyzická osoba nebo právnická osoba, která vykonává funkce veřejné správy podle vnitrostátních právních předpisů, včetně zvláštních povinností, činností nebo služeb vztahujících se k životnímu prostředí,
- c) každá fyzická či právnická osoba, která je veřejně odpovědná nebo vykonává funkci nebo poskytuje veřejné služby ve vztahu k životnímu prostředí, řízená subjektem nebo osobou spadající pod písmena a) nebo b).

⁵⁴ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003, s. 89-90

Členské státy mohou stanovit, že tato definice nezahrnuje subjekty nebo instituce působící v soudní nebo zákonodárné funkci.

I tato směrnice připouští okolnosti, za kterých bude žádost o poskytnutí informace zamítnuta. Jde o stejné případy jaké udává Aarhuská úmluva a je důležité, že i zde existuje ustanovení, které stanoví, že pokud správní orgán nemá požadovanou informaci k dispozici, je v takovém případě povinen učinit dané kroky, aby byl žadatel uspokojen a informaci dostal. Buď žádost zašle domnělému subjektu⁵⁵ a informuje o tom žadatele, nebo o tomto subjektu žadatele vyrozumí. Žádost může být rovněž zamítnuta, pokud by poskytnutí informace negativně ovlivnilo např. mezinárodní vztahy nebo výkon soudnictví. Pokud ale lze zveřejnit oddělitelnou část informace, povinný subjekt tak musí učinit.

Směrnice přímo členským státům ukládá, aby bylo po úřednících požadováno podporovat veřejnost při získání informací, byl přístupný seznam povinných subjektů, a byly přijaty potřebné praktické kroky k zabezpečení práva na přístup k environmentálním informacím, jako například určení úředníků odpovědných za poskytování informací, vytvoření podmínek pro jejich posouzení, nebo zpracování seznamů či registrů informací v držení povinných subjektů nebo informačních míst. Povinné subjekty musí odpovídajícím způsobem informovat veřejnost o právech, která jí plynou ze směrnice a poskytovat jí pomoc a radu při jejich naplňování.⁵⁶

Článek 6 této směrnice obsahuje úpravu přístupu ke spravedlnosti ve věcech práva na informace o životním prostředí. Této novější úpravy se dostalo díky Aarhuské úmluvě. Každý, kdo se domnívá, že jeho žádost byla ignorována, nesprávně zamítnuta (ať zcela nebo zčásti), nepřiměřeně zodpovězena nebo jinak nevyřízena, má přístup k řízení, v němž je možné znovu zvážit jednání nebo opomenutí dotčeného orgánu veřejné správy stejným nebo jiným orgánem veřejné správy, nebo ze správního hlediska přezkoumat nezávislým a nestranným orgánem ustanoveným dle zákona. Každé takovéto řízení musí proběhnout bez průtahů. Žadatel musí mít dále přístup k postupu přezkoumání před soudem nebo jiným nezávislým a nestranným orgánem ustaveným podle zákona, u kterého je možné přezkoumat jednání nebo opomenutí dotčeného orgánu veřejné správy a jehož rozhodnutí se mohou stát konečnými. Rozhodnutí v tomto řízení je pak konečné a závazné pro povinný subjekt.

⁵⁵ Subjekt, o kterém se správní orgán domnívá, že požadovaná informace spadá do jeho působnosti

⁵⁶ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003, s. 92

Článek 7 – šíření informací o životním prostředí - byl také rozšířen. V ustanovení tohoto článku se pojednává o šíření informací z vlastní iniciativy veřejné správy. Upřednostňuje se šíření informací pomocí počítačové telekomunikační nebo elektronické technologie, ale informace, které byly získány před vstupem této směrnice v účinnost do elektronické formy převáděny být nemusí. Členské státy musí zajistit, aby se informace o životním prostředí stávaly stále více dosažitelnými v elektronických databázích, ke kterým má veřejnost snadný přístup přes veřejné telekomunikační sítě. Poskytované a rozšiřované informace se aktualizují podle potřeby a zahrnují především texty mezinárodních smluv, úmluv nebo dohod a texty komunitárních a vnitrostátních právních předpisů týkajících se životního prostředí; politiky, plány a programy; zprávy o stavu životního prostředí; povolení, jež mají významný dopad na životní prostředí a také studie vlivů na životní prostředí a rizik týkajících se složek životního prostředí, jež jsou předmětem environmentální informace.

Aniž je dotčen jakýkoliv konkrétní závazek stanovený právními předpisy Společenství, členské státy přijmou nezbytná opatření, aby zajistily, že v případě bezprostředního ohrožení lidského zdraví nebo životního prostředí lidskými činnostmi nebo přírodními jevy budou okamžitě a bez prodlení poskytnuty všechny informace v držení orgánů veřejné správy nebo pro ně držené, které by mohly umožnit, aby veřejnost, která bude pravděpodobně postižena, přijala opatření pro zabránění nebo zmírnění újmy z takového ohrožení.⁵⁷

K pojmu informace o životním prostředí se na komunitární úrovni vyjádřil Evropský soudní dvůr v případě *Wilhelm Mecklenburg v. Kreis Pinneberg-der Landrat*.⁵⁸ Pan Mecklenburg se domáhal u místního orgánu města Kreis Pinneberg kopie vyjádření příslušného orgánu ochrany krajiny k povolení výstavby silnice. Místní orgán žádost zamítl s tím, že se nejedná o informaci o životním prostředí.

Podle ESD je ze znění čl. 2 (a) směrnice 2003/4/ES jasné, že bylo přijato za účelem co nejširšího chápání pojmu „informace o životním prostředí“. Má pokrývat nejen informace, ale i aktivity, které mají vliv na složky životního prostředí. Záměrně nebyla přijata jejich jasná definice a čl. 2 (a) tedy obsahuje pouze demonstrativní výčet toho, co může být za informaci považováno. Proto je třeba, aby za ni bylo považováno i stanovisko vydané v rámci řízení,

⁵⁷ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 382-383

⁵⁸ Rozhodnutí ESD C-321/96 *Wilhelm Mecklenburg v. Kreis Pinneberg- der Landrat* [1998] ECR I-3809

jelikož toto stanovisko může ovlivnit výsledek celého řízení a tedy mít vliv na životní prostředí.⁵⁹

Na tomto místě je vhodné vzpomenout **směrnici Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES** ze dne 26. května 2003 **o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí** a o změně směrnic Rady 85/337/EHS a 96/61/ES,⁶⁰ pokud jde o účast veřejnosti a přístup k právní ochraně. Cílem této směrnice je přispět ke splnění závazků vyplývajících z Aarhuské úmluvy, a to zejména přijetím ustanovení o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí a ustanovení o přístupu k právní ochraně.

Dle směrnice 2003/35/ES členské státy zajistí, aby veřejnost (jedna nebo více fyzických nebo právnických osob a jejich sdružení, organizace nebo skupiny v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi) měla včasné a účinné možnosti účastnit se přípravy a změn plánů nebo programů. Tyto možnosti budou realizovatelné pouze tehdy, bude-li veřejnost informována o jakýchkoliv návrzích plánů nebo programů týkajících se životního prostředí, a to buď prostřednictvím veřejného oznámení, nebo jinými vhodnými prostředky jako například elektronickými médii, jsou-li k dispozici. Členské státy dále zajistí, aby byly veřejnosti zpřístupněny náležité informace o těchto návrzích, mimo jiné také informace o právu účastnit se rozhodování a o příslušném orgánu, kterému je možné předkládat připomínky nebo dotazy [čl. 2 odst. 2 písm. a)].

Právu na informace o stavu životního prostředí odpovídá také povinnost státních orgánů a občanů stanovená zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí zveřejnit dokumentaci týkající se staveb, činností a technologií, které mohou mít vliv na životní prostředí.

V § 9 odst. 7 tohoto zákona se říká, že vypracovaný posudek (pro tzv. proces EIA – projektové posuzování konkrétního záměru) zpracovatel zasílá příslušnému úřadu. Příslušný úřad pak zajistí jeho zveřejnění na internetu, včetně zveřejnění informace o posudku a zašle jej dotčeným úřadům. K posudku je možné podávat příslušnému úřadu vyjádření ve stanovené

⁵⁹ KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003, s. 94-95

⁶⁰ Směrnice Rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Směrnice Rady 96/61/ES ze dne 24. září 1996 o integrované prevenci a omezení znečištění.

30denní lhůtě. Kromě toho je možné se k posudku vyjádřit také v rámci veřejného projednání, které je upraveno rovněž v § 9, ale v odst. 9. Veřejné projednání posudku (§ 17) nepředstavuje sice obligatorní součást procesu posuzování, zpravidla se však bez ní neobejde, neboť podmínkou pro její uskutečnění je existence třeba jen jediného nesouhlasného vyjádření z řad příslušných správních úřadů, dotčených územních samosprávných celků a veřejnosti k dokumentaci či posudku. Tvrzení autorů, že veřejné projednání posudku má být provedeno takřka bezvýjimečně lze podpořit též systematickým výkladem, když ustanovení § 17 odst. 2 stanoví příslušnému úřadu zajistit veřejné projednání posudku, aniž by mu dovolovalo se z jakýchkoliv důvodů této povinnosti zprostit. Zároveň i ustanovení § 10 odst. 1 stanoví povinnost úřadu při vydávání stanoviska z veřejného projednání vycházet.⁶¹

2.2.1. Transpozice směrnic

Směrnice jsou poměrně unikátním právním nástrojem komunitárního práva, jejichž právní základ je nyní obsažen v článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie (bývalý článek 249 Smlouvy o založení Evropského společenství). Jejich ojedinělost tkví ve zvláštním způsobu, jakým se obsah směrnice uvádí v život. Článek 288 (kapitola 2 oddíl 1 - právní akty unie) stanoví, že „Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům“. Směrnice nezavazuje přímo občany členského státu a členský stát se ani nemůže při postupu vůči vlastním občanům směrnice dovolávat. Naopak občan se vůči členskému státu směrnice za stanovených podmínek dovolávat může, v rámci tzv. bezprostředního účinku směrnice. Bezprostředního účinku směrnice se lze dovolávat pouze ve vztahu jednotlivce vůči členskému státu. Tzv. horizontální bezprostřední účinek směrnic, tedy jejich přímé použití ve sporech mezi jednotlivci, ESD odmítl, stejně jako situaci, kdy by se za použití principu bezprostředního účinku stát dovolával vůči jednotlivci přímo ustanovení, které netransponoval do vlastního právního řádu.

Další ze zásad aplikace komunitárního práva je zásada přednosti před národním právem. Tato zásada platí bez ohledu na to, byla-li norma členské země přijata před či po schválení směrnice. Důsledkem kolize mezi vnitrostátním a komunitárním právem není neplatnost národní legislativy, ale její neaplikovatelnost. Aplikace této zásady má v praxi za

⁶¹ PETRŽÍLEK, Petr, GUTH, Jiří, TÝCOVÁ, Gabriela: Předpisy o posuzování vlivů na životní prostředí s komentářem. 1. vydání. Praha: ABF, nakladatelství ARCH, 2002, s. 55-56

následek povinnost národního soudu ponechat národní normu neaplikovatelnost, přičemž soudce má právo dotázat se přímo ESD, který pouze vysloví právní názor, ale nerozhodne.⁶²

Tuto právní úpravu na komunitární úrovni považuji za nejdůležitější ve spojitosti s tématem bakalářské práce. Význam směrnic nesmí být opomíjen, zejména musí být směrnice řádně transponovány, aby nedocházelo k rozporům s vnitrostátními právními předpisy. Poslední podkapitolou budou základní údaje o vnitrostátní právní úpravě.

2.3. Vnitrostátní právní úprava

První úpravou v oblasti práva na informace překvapivě nebyl obecný zákon o právu na informace, ale zákon o právu na informace o životním prostředí. Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí byl první systematickou úpravou v této oblasti a nabyl účinnosti 1. července 1998. Tento zákon je složkovým (rezortně vymezeným) právním předpisem, který se vztahuje pouze na přístup k informacím o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Druhý ze zmiňovaných zákonů – zákon obecný – zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím vstoupil v platnost 8. června 1999 a jeho účinnost byla stanovena od 1. ledna 2000. Ani jeden ze zákonů nebyl navržen vládou, ale pocházejí z poslanecké nebo senátorské iniciativy.⁶³

Zákon č. 123/1998 Sb. tedy představuje komplexní úpravu práva na informace o životním prostředí. Do přijetí zákona (červenec 1998) byla problematika práva na informace o životním prostředí upravena jen dílčím a nesourodým způsobem (atomový zákon, zákon o ovzduší, zákon o ochraně přírody a krajiny). Jednotně nebyly upraveny důvody pro odepření informací, způsob, jakým se informace poskytují.⁶⁴

Zákony naplnily ustanovení Listiny, která se o právu na informace zmiňuje v dvou článcích, a to již ve výše zmíněných čl. 17 a čl. 35 odst. 2. Lze se setkat i s úvahou, že ve vztahu k čl. 17 Listiny je čl. 35 odst. 2 lex specialis. S tímto názorem souhlasím, jelikož kategorie informací o životním prostředí je jakousi zvláštní kategorií poskytování informací, této kategorii musí být věnována značná pozornost.

⁶² KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 56

⁶³ PAZDERKA, Stanislav: Dva zákony o informacích. Právní rozhledy, 1999, roč. 7, č. 10, s. 526-527

⁶⁴ PAZDERKA, Stanislav: Právo na informace: analýza stavu po dvou letech od přijetí zákona č. 123/1998 Sb. a po šesti měsících po přijetí zákona č. 106/1999 Sb. [online]. Obcan.ecn.cz, 2000 [cit. 26. ledna 2010]. Dostupné na <<http://obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135298>>.

Oba zákony upravují režim poskytování informací se značnými odchylkami. Lze očekávat, že tato dvojkolejnost může v praxi přinášet aplikační potíže. Místo, aby se žadatelé dostaly informace co nejúplněji, a co nejrychleji a při přesném dodržení všech zákonných omezení, lze spíše očekávat nejistotu v tom, zda na poskytnutí informací byl použit správný postup, popř. jaký zákonný režim zvolit nebo kombinovat, poskytují-li se (odepírají-li se) informace podle obou zákonů současně.⁶⁵

Důležitým krokem bylo odstranění principu diskrétnosti (důvěrnosti) a zavedení principu publicity. Koncepce principu diskrétnosti vychází z toho, že přístup k informacím má občan jen tehdy, stanoví-li tak právní předpis, popř. povolení přístupu se ponechává na volné úvaze správních činitelů (tento princip se přirozeně uplatňoval v totalitních režimech). Oproti tomu princip publicity správy dává všem občanům právní nárok na přístup k informacím kromě těch, které jsou zákonem taxativně vyloučeny.⁶⁶

Do dnešního dne byl zákon o právu na informace o životním prostředí novelizován čtyřikrát.⁶⁷ Velmi podstatnou novelou byla novela provedená zákonem č. 6/2005 Sb., schválená na konci roku 2004 a účinná již od 6. ledna 2005. Základním důvodem k jejímu přijetí bylo především přijetí směrnice 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí. Jedním z obecných principů, které vyplývají ze zmiňované směrnice i z dalších právních předpisů Evropského společenství, je soustředování podstatných informací o životním prostředí v komplexnějších, veřejnosti přístupných registrech. Tyto registry by měly umožňovat i dálkový přístup.⁶⁸

Současně došlo na základě zkušeností s aplikací stávající úpravy k odstranění některých formulačních nejasností, upřesnění pojmů a posílení práva žadatelů na získání informací o životním prostředí. Nově byl vymezen samotný předmět právní regulace. Oproti stávající úpravě byl podrobněji a rozsáhleji vymezen obsah zákona, který nyní stanoví podmínky výkonu práva na včasné a úplné informace o životním prostředí a na přístup veřejnosti k informacím, jimiž disponují povinné subjekty či které jsou pro ně k dispozici. Zákon dále reguluje základní podmínky a lhůty pro zpřístupňování informací a důvody, pro které mohou být tyto informace odepřeny, z čl. 1 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES pak vychází nový institut aktivního zpřístupňování informací, jenž zákon

⁶⁵ PAZDERKA, Stanislav: Dva zákony o informacích. Právní rozhledy, 1999, roč. 7, č. 10, s. 530

⁶⁶ HENDRYCH, Dušan a kol.: Správní právo: obecná část. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2006, s. 655

⁶⁷ Zákon č. 132/2000 Sb., č. 6/2005 Sb., č. 413/2005 Sb. a č. 380/2009 Sb.

⁶⁸ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 31

vymezuje jako poskytování informací neomezenému počtu subjektů, aniž by bylo třeba podat žádost. Novela se též dotkla režimu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, když konkretizovala úkoly v této oblasti ústředním správním úřadům a územním samosprávným celkům. Provedenými změnami byl český právní řád v oblasti informací o životním prostředí uveden do souladu s právem Evropské unie. Nemenší přínos novely však spočívá i v tom, že úpravu výrazně zjednodušuje a zkvalitňuje.⁶⁹

Poslední novelou byl novela provedená zákonem č. 380/2009 Sb. (zákon ze dne 8. října 2009).⁷⁰ Tato novela zapracovává směrnici Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství. Hlavním cílem směrnice je poskytnout větší množství kvalitních a standardizovaných prostorových informací pro vytváření a uplatňování politik Společenství na všech úrovních členských států. Fáze transpozice začala schválením směrnice a trvala po dobu dvou let. Během nich byla směrnice transponována do národní legislativy touto novelou a současně vzniknul implementační plán, jak splnit do roku 2013 požadavky, které na nás klade text směrnice.⁷¹

Do § 1 odst. 1 bylo vloženo nové ustanovení (písm. e), které říká, že zákon č. 123/1998 Sb. stanoví *pravidla pro zřízení infrastruktury pro prostorová data pro účely politik životního prostředí a politik nebo činností, které mohou mít vliv na životní prostředí a zpřístupňování prostorových dat prostřednictvím síťových služeb na Národním geoportálu INSPIRE (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe)*. V důsledku toho, se do zákona dostávají nové paragrafy (§ 11a až 11e) upravující tzv. geoportál, který spravuje Ministerstvo životního prostředí jako informační systém veřejné správy (přístupný prostřednictvím portálu veřejné správy). Důležité je vymezit pojem prostorová data: *data, včetně jejich identifikovatelných skupin, v elektronické podobě, která přímo nebo nepřímo odkazují na určitou polohu nebo zeměpisnou oblast na území České republiky a v případě dohody s jiným členským státem Evropské unie i v rámci jeho území*. Mimo tento pojem se dále definují pojmy: infrastruktura pro prostorová data, interoperabilita, zpřístupňování dat a technické požadavky.

⁶⁹ MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5, str. II

⁷⁰ Dne 8. ledna 2010 bylo ve Sbírce zákonů pod č. 6/2010 publikováno úplné znění zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Publikací úplného znění se nemění číslo zákona. I nadále se bude používat "zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů".

⁷¹ INSPIRE: O INSPIRE [online]. Dostupné na <<http://inspire.gov.cz/o-inspire>>

Za § 15 se vkládá nový § 15a – Zmocnění k vydání prováděcích právních předpisů. Tento paragraf uvádí, že Ministerstvo životního prostředí stanoví vyhláškou např. podmínky užití prostorových dat nebo způsob vedení evidence o veřejném využívání a zpřístupňování prostorových dat.

Domnívám se, že základní informace o zákonu č. 123/1998 Sb. jsou dostatečné a jako doplnění připojuji pár informací o vztahu tohoto zákona k jiným právním předpisům.

2.3.1. Vztah zákona č. 123/1998 Sb. k jiným právním předpisům

Pokud zvláštní právní předpisy upravují též poskytování informací, které jsou předmětem úpravy tohoto zákona, nelze rozsah informací stanovený tímto zákonem omezit (§ 15). Demonstrativní výčet zvláštních právních předpisů je uveden v poznámce k § 15, zařazen je zde např. zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší nebo zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon).

Zákon č. 123/1998 Sb. v § 15 zavádí „minimální standart informací o životním prostředí“. Na základě zvláštních zákonů nelze poskytnout méně informací než podle tohoto zákona. Ve vztahu ke složkovým předpisům, které upravují zpřístupňování informací o životním prostředí, má sám zákon č. 123/1998 Sb. postavení zákona obecného.⁷²

Na zpřístupňování informací upravených ve zvláštních zákonech odkazuje zákon č. 123/1998 Sb. v několika ustanoveních. V první řadě se jedná o § 1 odst. 2, kde je úprava poskytování statistických údajů zcela vyjmuta z režimu zákona č. 123/1998 Sb. a zcela ponechána v režimu zvláštního předpisu – zákonu o státní statistické službě.

Další odkaz na zvláštní zákony najdeme v § 11. Zde se odkazuje na zákon č. 86/2002 Sb. o ochraně ovzduší,⁷³ a to v situaci, kdy zvláštní zákon může stanovit případy, kdy je jiná osoba povinna zpřístupňovat informace. V poslední větě tohoto paragrafu se opakuje ustanovení z § 15: *Právo na informace o životním prostředí podle tohoto zákona však nelze omezit nebo vyloučit.*

Patrně nejobsáhlejší judikatura se nashromáždila k otázkám, které se týkají vymezení působnosti zákona o svobodném přístupu k informacím ve vztahu k zákonům jiným, a k souvisejícím důvodům odepření poskytnutí žádané informace. Zákon č. 106/1999 Sb. byl

⁷² PAZDERKA, Stanislav: Dva zákony o informacích. Právní rozhledy, 1999, roč. 7, č. 10, s. 527

⁷³ § 36 odst. 1 zákona č. 86/2002 Sb.: *Orgány ochrany ovzduší zpřístupňují veřejnosti informace o úrovni znečištění ovzduší a další informace o stavu ovzduší. Zpřístupňování informací podle zvláštních právních předpisů (zákon č. 123/1998 Sb. a zákon č. 106/1999 Sb.) není tímto ustanovením dotčeno.*

v roce 2006 novelizován významným zákonem č. 61/2006, který lze označit tzv. euronovelou. Novela rozšiřuje okruh informací, na které by se zákon neměl vztahovat. § 2 odst. 3 zákona č. 106/1999 Sb. po novele zní: „Zákon se nevztahuje na poskytování informací, které jsou předmětem průmyslového vlastnictví (např. zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách), a dalších informací, pokud zvláštní zákon (např. zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky) upravuje jejich poskytování, zejména vyřízení žádosti včetně náležitostí a způsobu podání žádosti, lhůt, opravných prostředků a způsobu poskytnutí informací.“

Mnohem konkrétnější vymezení předpisu, který může být považován za zvláštní úpravu poskytování informací v určité oblasti, jež vylučuje použití úpravy obecně stanovené v zákoně o svobodném přístupu k informacím, není náhodné. Zákonodárce zde reagoval právě na dosavadní judikatorní vývoj k této otázce a chtěl dát najevo, že za takovou zvláštní úpravu je možné považovat pouze skutečně plnohodnotnou a komplexní úpravu poskytování informací v určité oblasti, a to jak po stránce hmotněprávní, tak k otázce procesní, jak je tomu například právě v případě zákona o právu na informace o životním prostředí.⁷⁴

⁷⁴ CAMRDA, Jakub: Zákon o svobodném přístupu k informacím v judikatuře správních soudů. Správní právo, 2009, roč. XLII, č. 6, s. 327

3. Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí

V této kapitole se budu zabývat samotným zákonem a postupně jeho jednotlivými ustanoveními. Zákon vychází z těchto zásad:

- každý má právo, bez ohledu na to, má-li zvláštní zájem či nikoliv, vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace, které mají orgány veřejné k dispozici,
- přístup k informacím musí být uplatňován na principu rovnosti,
- orgány veřejné správy jsou povinny žádost o informace přijmout a vyřídit v zákonné lhůtě, přičemž prodloužení lhůty je přípustné jen za podmínek stanovených v zákoně,
- na žádost, která nebyla vyřízena ve lhůtě, se hledí, jako kdyby o ní bylo rozhodnuto negativně (tzv. fikce odmítavého rozhodnutí),
- odepřít informace nebo omezit dostupnost informací lze jen z důvodů výslovně uvedených v zákoně; povinný subjekt musí sdělit důvody odepření,
- rozhodnutí o odepření informací (nevyhovění žádosti) vždy podléhá soudnímu přezkumu,
- za poskytnutí informací může povinný subjekt požadovat úhradu nákladů.⁷⁵

Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství (směrnice 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí, směrnice 2007/2/ES o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství) a stanoví zejména podmínky výkonu práva na včasné a úplné informace o životním prostředí a přístup veřejnosti k těmto informacím, jimiž disponují povinné subjekty nebo které jsou k dispozici pro tyto subjekty [§ 1 odst. 1 písm. a), b)].

Pod pojem „informace, jimiž disponují povinné subjekty“ spadají všechny informace, se kterými nakládají orgány veřejné správy bez ohledu na to, zda byly těmito orgány přímo vytvořeny či zda pocházejí od jiných subjektů. Dispozice s informacemi není v tomto případě vázána na vlastnictví informace, ale vyjadřuje možnost fakticky s touto informací nakládat. Pojem „informace, které jsou k dispozici pro tyto subjekty“ byl novelou č. 6/2005 Sb. převzat

⁷⁵ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 232

ze směrnice č. 2003/4/ES. Tato formulace řeší situace, kdy na základě zákona disponují informacemi o životním prostředí primárně jiné než povinné subjekty.⁷⁶

Celý § 1 zákona slouží jako významné interpretační vodítko v případech, v nichž vznikají pochybnosti, zda požadovanou informaci zpřístupnit či nikoliv. Vzhledem k tomu, že zákon vychází z principu veřejnosti (publicity) veřejné správy, upravuje podmínky práva na včasné a úplné informace o životním prostředí a základní podmínky zpřístupňování informací, měla by být v pochybnostech informace vždy zpřístupněna.⁷⁷

3.1. Pojem informace o životním prostředí

Ustanovení zákona uvádí jako příklad 13 okruhů informací, které patří pod pojem informace o životním prostředí; příkladně informace v jakékoliv technicky proveditelné podobě, které vypovídají zejména o:

- stavu a vývoji životního prostředí, o příčinách a důsledcích tohoto stavu,
- stavu složek životního prostředí, včetně geneticky modifikovaných organismů, a o interakci mezi nimi, o látkách, energii, hluku, záření, odpadech včetně radioaktivních odpadů a dalších emisích do životního prostředí, které ovlivňují nebo mohou ovlivňovat jeho složky, a o důsledcích těchto emisí,
- využívání přírodních zdrojů a jeho důsledcích na životní prostředí,
- vlivech staveb, činností a technologií a výrobků na životní prostředí a veřejné zdraví a o posuzování vlivů na životní prostředí,
- stavu kulturních a architektonických památek, pokud jsou nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí, emisemi nebo činnostmi,
- mezinárodních závazcích týkajících se životního prostředí a o plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.

Jde tedy o částečně neurčitý právní pojem a je vždy na povinném subjektu, aby se na základě demonstrativního výčtu vlastním uvážením dobral toho, zda konkrétní informace spadá pod informace definované tímto zákonem či nikoliv. Výčet uvedený ve třinácti bodech [§ 2 písm. a) bod 1.-13.] obsahuje pouze příklady informací, které lze nejčastěji pod pojem

⁷⁶ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 230

⁷⁷ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 229

informace o životním prostředí subsumovat. Při vymezení pojmu informace o životním prostředí zvolil zákonodárce zřetelně širší prostor, než k jakému jej nutila díkce čl. 35 odst. 2 Listiny. To ovšem není na škodu, neboť širší definice informací poskytovaných podle tohoto zákona směřuje k maximální informační otevřenosti ve věcech souvisejících se životním prostředím.⁷⁸

Povinný subjekt musí sledovat, zda-li je či není některá informace informací o životním prostředí. Zákon nezakotvuje procesní úpravu, na základě které by autoritativně bylo konstatováno, zda požadovaná informace spadá pod definici § 2 písm. a) zákona. Tento problém byl v podstatné míře vyřešen zákonem č. 106/1999 Sb., jelikož podle § 2 odst. 3 tohoto zákona a contrario platí, že tam, kde nelze použít zákon č. 123/1998 Sb., neboť se nejedná o informaci o životním prostředí, uplatní se vždy obecná právní úprava poskytování informací. Je ale třeba upozornit na to, že okruh povinných subjektů se podle zákona č. 123/1998 Sb. a zákona č. 106/1999 Sb. liší.⁷⁹

3.2. Zpřístupňování povinnými subjekty

Nejprve musíme definovat pojmy povinné subjekty a samotné zpřístupňování informací, abychom pochopili celý proces poskytování informací o životním prostředí.

Povinnými subjekty dle zákona jsou [§ 2 písm. b) bod 1., 2. a 3.]:

1. správní úřady a jiné organizační složky státu a orgány územních samosprávných celků (např. Česká inspekce životního prostředí dle zákona č. 282/1991 Sb., o ČIŽP),
2. právnické nebo fyzické osoby, které na základě zvláštních právních předpisů vykonávají v oblasti veřejné správy působnost vztahující se přímo nebo nepřímo k životnímu prostředí.
V zákoně č. 123/1998 Sb. se odkazuje na zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Tento zákon vymezuje organizační složky, kterými se rozumí např. ministerstva, Nejvyšší kontrolní úřad, Ústavní soud, soudy, Akademie věd České republiky a vztahuje se i na soudní orgány.
3. právnické osoby založené, zřízené, řízené nebo pověřené subjekty uvedenými v bodech 1 a 2, jakož i fyzické osoby pověřené těmito subjekty, které na základě právních předpisů nebo

⁷⁸ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 237

⁷⁹ PAZDERKA, Stanislav. Právo na informace: analýza stavu po dvou letech od přijetí zákona č. 123/1998 Sb. a po šesti měsících po přijetí zákona č. 106/1999 Sb. [online]. Obcan.ecn.cz, 2000 [cit. 26. ledna 2010]. Dostupné na <<http://obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135298>>.

dohody s těmito subjekty poskytují služby, které ovlivňují stav životního prostředí a jeho jednotlivých složek. Příkladem fyzické osoby mohou být veřejné strážce (lesní, myslivecká, rybářská stráž a stráž přírody). Například stráž přírody⁸⁰ je ustanovena krajskými úřady a je oprávněna ukládat a vybírat blokové pokuty za přestupky na úseku ochrany přírody. Tato stráž má také při své činnosti určité povinnosti, například oznamovat neodkladně zjištěné závady, nedostatky a škody orgánu, který ji ustanovil.

Těmto třem kategoriím subjektů vzniká povinnost poskytnout informace o životním prostředí. Ze směrnice 2003/4/ES o přístupu k informacím o životním prostředí můžeme vyčíst (čl. 2 odst. 2), že mezi povinné subjekty nemusí být zahrnuty subjekty nebo instituce působící v soudní nebo zákonodárné funkci. Česká republika tohoto ustanovení využila jen u moci zákonodárné.

V případě samosprávných územních celků zvolil zákonodárce konstrukci, podle které není povinným subjektem přímo tento celek, ale jeho orgány. Povinným subjektem poskytujícím za obec informace v prvním stupni je obecní úřad, a to jak v případě informací ze samostatné působnosti obce, tak v případě informací v působnosti přenesené. Odmítnuta však nemůže být taková žádost, která je směřována přímo na obec jakožto subjekt, a nikoliv přímo na její orgány. Pokud lze žádost podat přímo orgánům, pak tím spíše může svoji žádost směřovat na územní celek, neboť ten jedná právě prostřednictvím svých orgánů.⁸¹

Zpřístupňováním informací se poté rozumí jejich poskytování jakoukoliv technicky proveditelnou formou jednotlivým právnickým nebo fyzickým osobám, jež o ně požádaly (žadatel), přímé nahlížení do písemností nebo jiných souborů informací, pořizování výpisů, opisů nebo kopií žadatelem v sídle nebo v jiných prostorách povinných subjektů a informování o způsobech a metodách získání jednotlivých informací [§ 2 písm. c)]. Poskytovat informace tedy lze ústně, telefonicky, písemně, elektronickou poštou, ale také nahlédnutím do listin nebo přehráním (zvuku, obrazu) aj. Žadatelem může být kdokoliv – fyzická či právnická osoba,⁸² státní občan České republiky či cizinec.

Zákon rozlišuje aktivní zpřístupňování informací (poskytování informací neomezenému počtu osob, které nemusí prokazovat zájem ani důvody, a aniž by bylo třeba podat žádost) a pasivní zpřístupňování informací (žádost o poskytnutí informace).

⁸⁰ § 81 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁸¹ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 243-244

⁸² U fyzické osoby není rozhodné, kde má trvalý pobyt a může žádat informaci i v tom případě, kdy se informace nevztahuje k obci, kde trvalý pobyt daná osoba udává.

Zákon předně ukládá povinným subjektům, aby informace vztahující se k jejich působnosti nejen zpracovávaly, ale také vytvářely technické a další podmínky pro jejich aktivní zpřístupňování. Za tím účelem musí vést elektronické databáze obsahující příslušné informace, přičemž tyto databáze musí umožňovat dálkový přístup, zejména prostřednictvím internetu. Tato povinnost nestíhá právnické osoby založené, zřízené, pověřené atd. povinnými subjekty a fyzické osoby, které poskytují v oblasti životního prostředí služby [viz § 2 písm. b) bod 3. zákona], za podmínky, že takové informace vede v elektronické podobě povinný subjekt, který je založil, zřídil, uzavřel s nimi dohodu atd. Vedle dálkového přístupu zahrnuje aktivní zpřístupňování také vlastní ediční a publikační činnost povinných subjektů (nejčastěji ve formě neperiodické publikaci, informačního letáku či plakátu). Ustanovení § 10a zákona (aktivní zpřístupňování informací) pak demonstrativně vymezuje okruh informací, které mají být aktivně zpřístupňovány a aktualizovány. Mimo to je odkazem na zvláštní právní předpis uloženo varovat veřejnost v případě, že jí hrozí nebezpečí, zejména při mimořádných událostech (zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému).⁸³

Povinné subjekty aktivně zpřístupňují např.: koncepce, politiky, strategie, plány a programy týkající se životního prostředí; zprávy o stavu životního prostředí; dokumenty pořizované v průběhu posuzování vlivů na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Ministerstvo životního prostředí nadto zpřístupňuje seznam informací, které mají mít povinné subjekty k dispozici s uvedením, u jakého povinného subjektu lze informace získat a dále mezinárodní smlouvy a dohody, právní předpisy Evropských společenství, zákony a další právní předpisy v oblasti životního prostředí a zprávy o jejich provádění a plnění, pokud jsou zpracovány. Pokud jsou ale již dané informace prokazatelně přístupné, postačí když povinné subjekty na takovouto informaci odkáží. Do zákona se přenesly ustanovení ze směrnice 2003/4/ES (čl. 7 odst. 2) a Aarhuské úmluvy (čl. 5 odst. 3, 4 a 5).

3.3. Poskytování informací na žádost

Proces poskytování informací usnadňuje fakt, že žadatel nemusí svou žádost odůvodňovat. Žádost lze učinit ústně, písemně, telefonicky, elektronicky, faxem nebo jinou technicky proveditelnou formou. Poskytování informací je tedy ovládáno dispoziční zásadou, řízení nelze zahájit z podnětu povinného subjektu. Žádost musí obsahovat pouze dvě povinné

⁸³ MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5, str. II

náležitosti, a to identifikaci žadatele a předmět žádosti. Tyto náležitosti musí obsahovat žádost podaná v jakékoliv formě. Je tudíž zřejmé, že anonymní žádostí se povinný subjekt vůbec zabývat nebude.

Pozici žadatele ulehčuje ustanovení § 4 zákona, podle něhož v případě, že povinný subjekt sice přímo nedisponuje informací, která je na něm požadována, ale je mu známo, který jiný subjekt ji má, postoupí mu bez dalšího nejpozději do 15 dnů žádost o poskytnutí informace.⁸⁴

Žadatel sám si pak v žádosti navrhne způsob a formu zpřístupnění informace. Právní rozdíl mezi způsobem a formou není zcela patrný. Jako logický výklad se v daném případě jeví, že způsob zpřístupnění informace se týká toho, jak byla informace žadateli předána (poštou, osobně, e-mailem) a forma zpřístupnění se naproti tomu týká nosiče, na kterém je informace předána (kopie listiny, elektronický nosič dat atd.).⁸⁵ Pokud žadatel požaduje zpřístupnění informace na technickém nosiči dat, je povinen uhradit jeho cenu nebo přiložit k žádosti technicky použitelný nosič (§ 6 odst. 1 věta druhá).

V případě, že žadatel vůbec neuvede formu ani způsob zpřístupnění, povinný subjekt sám rozhodne o tom, jakou formu a způsob zvolí. Nejvhodnější pak bude forma a způsob, která nejlépe splňuje účel žádosti a optimální využití žadatelem. Shodně se postupuje v případě, kdy nelze ze závažných důvodů zvolenou formu využít. Dokonce může dojít k situaci, že povinný subjekt zpřístupní informaci v jiné formě než byla požadována. Takovýto postup ale musí zdůvodnit.

Za výše zmíněné závažné důvody lze považovat zejména případy, kdy orgán vůbec nemá informaci ve formě, kterou žadatel navrhuje (např. žadatel navrhuje zpřístupnění na technickém nosiči dat, ale povinný subjekt má informaci jen v listinné podobě) nebo případ, ve kterém by zpřístupnění informace ve formě, kterou navrhuje žadatel, zcela neúměrně zatížilo povinný orgán (např. orgán má dvoustředstránkovou studii informace na technickém nosiči dat i v písemné formě, a žadatel požaduje písemné vyhotovení, i když prokazatelně disponuje příslušnou výpočetní technikou).⁸⁶

Ačkoliv navrhnutí formy a způsobu zpřístupnění je procesním návrhem, není povinností příslušného orgánu této žádosti vyhovět, resp. pokud jí nemůže vyhovět, zdůvodnit, proč se rozhodl poskytnout informace jinou formou. V této souvislosti má zvláštní

⁸⁴ MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5, str. II

⁸⁵ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 262

⁸⁶ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 262

význam způsob poskytování informací o životním prostředí formou nahlížení do spisu a pořizování si kopií.⁸⁷

Dle zákona má na právo nahlížení do listin a pořizené kopie listin *každý*. Okruh těchto osob je tedy vymezen velmi široce a nekorresponduje s ustanovením ve správním řádu.⁸⁸

V případě nesrozumitelné nebo příliš obecně formulované žádosti je žadateli zaslána výzva k jejímu upřesnění, a to do 15 dnů od obdržení žádosti. Příliš obecně formulovanou žádostí je žádost, která splňuje všechny formální náležitosti, ale předmět žádosti (tj. to, čeho, se žadatel domáhá) je uveden v přílišném rozsahu (například se žadatel domáhá informací o všech řízeních týkajících se územního řízení o umístění stavby v působnosti jednoho stavebního úřadu). Zda je žádost příliš obecně formulována, lze posoudit pouze ve vztahu ke konkrétnímu případu. Pojem nesrozumitelná žádost představuje situaci, kdy z obsahu žádosti nelze vůbec zjistit, čeho se žadatel domáhá (podání je vnitřně nebo logicky rozporné, neurčité, obsah žádosti lze interpretovat vícero způsoby, je nečitelné, atd.).⁸⁹

Výzva není správním rozhodnutím, ale sdělením. Ve výzvě musí být jasně napsáno čemu orgán nerozumí, v kterých bodech potřebuje ujasnění či doplnění. Žadatel je povinen žádost doplnit bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 15 dnů. V zákoně není řečeno, odkdy tato lhůta začíná běžet, ale je zřejmé, že ode dne doručení výzvy, jelikož dříve si ani žadatel není vědom doplnění či odstranění nedostatků své již podané žádosti. Lhůta pro zpřístupnění informace začíná běžet dnem doručení upřesněné žádosti. Výzva k doplnění či upřesnění musí obsahovat také poučení o tom, že pokud žadatel do 15 dnů od doručení výzvy žádost nedoplní či neupřesní, bude od žádosti zcela upuštěno. Řešením pak zůstává podat žádost znovu, již s upřesněnými požadavky.

Žadatel také může požadovat informaci, která již byla zveřejněna. Povinný subjekt může sdělit žadateli, kde tuto informaci vyhledat a celý proces by měl být takto snadnější. Formulaci „může“ ale lze vykládat i tak, že informaci může orgán poskytnout přímo. Pokud se orgán rozhodne sdělit žadateli údaje umožňující získání informace, učiní tak do 15 dnů.

⁸⁷ PAZDERKA, Stanislav. Právo na informace: analýza stavu po dvou letech od přijetí zákona č. 123/1998 Sb. a po šesti měsících po přijetí zákona č. 106/1999 Sb. [online]. Obcan.ecn.cz, 2000 [cit. 26. ledna 2010]. Dostupné na <<http://obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135298>>.

⁸⁸ § 38 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád: *Účastníci a jejich zástupci mají právo nahlížet do spisu. Jiným osobám správní orgán umožní nahlédnout do spisu, prokáží-li právní zájem nebo jiný vážný důvod. S právem nahlížet do spisu je spojeno právo činit si výpisy a právo na to, aby správní orgán pořídil kopie spisu nebo jeho části.*

⁸⁹ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 254

Žadatel může uvést, že nemá možnost sám jinak zveřejněnou informaci získat, nebo může trvat na tom, že požaduje přímé poskytnutí informace a orgán mu musí bez dalšího informaci poskytnout.

Lhůta, ve které žadatel sděluje, že trvá na přímém poskytnutí, zákonem stanovena není. Pokud žadatel vůbec nesdělí, že trvá na přímém poskytnutí, pak lze důvodně předpokládat, že mu takové sdělení dostačuje a řízení bez dalšího končí.

Pokud nemusí být žádost nikterak doplněna nebo nemusí být postoupena a má všechny náležitosti, informace bude poskytnuta bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 30 dnů od obdržení žádosti. Pro počátek lhůty je rozhodné, kdy žádost povinný subjekt obdržel. Lhůtu lze prodloužit, a to z důvodů zvláštních okolností, až o 30 dnů (informace bude poskytnuta nejvýše do 60 dnů). Povinný subjekt by měl vždy myslet na včasnost poskytování informací, jelikož na včasnost a úplnost klade důraz již Listina. Sdělení, že se lhůta prodloužuje, musí být žadateli oznámeno před uplynutím základní 30denní lhůty. U žádosti podané telefonicky se upřednostňuje její okamžité vyřízení, pokud to dovoluje jednoduchost žádosti, a pokud povinný subjekt nemá pochybnosti o tom, že informace nejsou chráněny.

Co se rozumí okolnostmi, pro které může být lhůta prodloužena, není v zákoně vůbec uvedeno. Tyto okolnosti jsou proto velmi neurčitým právním pojmem. Do úvahy přichází například situace, kdy je nutno v pochybnostech konzultovat obsah informace s jiným nebo nadřízeným orgánem státní správy nebo samosprávy, popř. s třetí osobou (podnikatel, který informace označil jako obchodní tajemství). Směrnice 2003/4/ES uvádí jako důvody pro prodloužení lhůty objemnost požadovaných informací a složitost jejich zpřístupnění. Česká právní úprava redukuje tyto dvě konkrétní okolnosti umožňující prodloužení na obecný pojem „zvláštní okolnosti“.⁹⁰

Čl. 5 směrnice 2003/4/ES i dosavadní aplikační praxe ovlivnily řešení citlivé otázky úhrad za poskytování informací. Od novely č. 6/2005 Sb. mohou povinné subjekty žádat pouze úhradu ve výši nákladů spojených s pořízením kopií, opatřením technických nosičů dat a odesláním informací žadateli. Mimo to mají povinné subjekty uloženo zpracovat veřejně přístupný sazebník úhrad s uvedením podmínek, za nichž se úhrady vybírají, resp. za nichž je

⁹⁰ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 264

možno od vybírání úhrad upustit.⁹¹ Je možné dovozovat, že pokud není sazebník úhrad zveřejněn, poskytnutí informace zpoplatněno není a nelze úhradu účtovat.

Povinné subjekty jsou k vybírání úhrad oprávněny, nejsou jimi povinny. Směrnice 2003/4/ES primárně požaduje, aby byl přístup k informacím bezplatný. Dále pak dle čl. 5 odst. 2 směrnice mohou orgány účtovat úhradu za poskytnutí informací o životním prostředí, ta ale nesmí přesáhnout rozumnou částku.

3.4. Omezení přístupu k informacím

Ustanovení § 8 řeší střet mezi právy žadatele k informacím na straně jedné a oprávněnými osobami na straně druhé. Ustanovení navazuje na Listinu, která připouští v čl. 17 odst. 4 omezit zákonem právo vyhledávat a šířit informace, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.⁹²

Odstavec první výše zmíněného paragrafu odepírá obligatorně zpřístupnění informací na základě zvláštního právního předpisu. Tímto předpisem je například zákon o ochraně osobních údajů, zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnosti státu nebo občanský zákoník. Z Občanského zákoníku, z § 11 a násl., vyplývá ochrana osobnosti. Porušením práva na ochranu osobnosti není poskytnutí informace o původci činnosti znečišťující, ohrožující nebo jinak poškozující životní prostředí obsažené v pravomocném rozhodnutí o trestném činu, přestupku nebo jiném správním deliktu (§ 8 odst. 5 zákona č. 123/1998 Sb.). Ve vztahu k činnosti, kterou původce ohrožoval, poškozoval nebo znečišťoval životní prostředí, žádná omezení k zpřístupnění neplynou, povinný subjekt musí dbát na to, aby skutek byl označen jednoznačně. Zpřístupnění podléhá zejména výrok rozhodnutí, tj. především jaké důsledky nebo sankce správní úřad z jednání původce učinil (např. peněžitá pokuta). Musí jít o informace obsažené v pravomocném rozhodnutí.⁹³

Obchodní zákoník chrání obchodní tajemství, které nebude zpřístupněno. Záleží na vůli osoby, v jejíž prospěch se informace mají utajit, zda konkrétní skutečnosti spojené se

⁹¹ MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5, str. II

⁹² KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 268

⁹³ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 287-288

svým podnikem jako obchodní tajemství označí. O tom, zda k takovému označení došlo oprávněně či nikoliv, se přitom nevede řízení. Vůbec nebývá poměřován zájem podnikatele na utajení a zájem veřejnosti na zpřístupnění informací.⁹⁴

Musíme si povšimnout odst. 4 zákona č. 123/1998 Sb., který bezprostředně navazuje na ochranu obchodního tajemství. Tento odstavec říká, že *porušením obchodního tajemství není zpřístupnění informace označené za obchodní tajemství, pokud se požadovaná informace týká působení provozní činnosti na životní prostředí nebo hrozí-li bezprostřední ohrožení lidského zdraví* (např. informace o emisích vypouštěných nebo vyzařovaných do životního prostředí).

Poslední provedená novela zákona č. 123/1998 Sb. z roku 2009 zakotvuje § 11d, který se týká omezení a odepření přístupu k prostorovým datům. Přístup k prostorovým datům bude odepřen, pokud by tím byla porušena ochrana práv třetích osob k předmětu práva autorského a práv souvisejících s právem autorským. Přístup veřejnosti k prostorovým datům prostřednictvím vyhledávacích služeb *lze omezit*, pokud je to v zájmu veřejné bezpečnosti, zajištění obrany státu nebo ochrany mezinárodních vztahů. Přístup veřejnosti je možné omezit, pouze pokud veřejný zájem na omezení přístupu převažuje nad veřejným zájmem na zpřístupnění. Nelze však omezit přístup k informacím o emisích do životního prostředí.

Odstavce 2 a 3 zákona č. 123/1998 Sb. poté upravují případy, kdy je dále možné odepření zpřístupnění informace. Zcela nadbytečné je ustanovení § 8 odst. 2 písm. d), které znovu vykládá ustanovení v § 3 odst. 2 (pokud žadatel žádost v dané lhůtě neupřesní, má se za to, že od své žádosti upustil a samozřejmě, že informace poskytnuta nebude; stejně je postupováno i pokud jde o anonymní žádost – chybí označení žadatele jako jedna z podstatných náležitostí). Je pochopitelné, že se v těchto dvou případech nebude vydávat ani rozhodnutí o odepření zpřístupnění informace.

⁹⁴ PAZDERKA, Stanislav. Právo na informace: analýza stavu po dvou letech od přijetí zákona č. 123/1998 Sb. a po šesti měsících po přijetí zákona č. 106/1999 Sb. [online]. Obcan.ecn.cz, 2000 [cit. 26. ledna 2010]. Dostupné na <<http://obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135298>>

Zpřístupnění informace může být rovněž odepřeno, například pokud:

- byla povinnému subjektu předána osobou, která k tomu nebyla podle zákona povinna a nedala předchozí písemný souhlas k zpřístupnění této informace [§ 8 odst. 2 písm. a)] – zákon mluví o povinném předchozím souhlasu k zpřístupnění, ale směrnice 2003/4/ES mluví jen o prostém souhlasu (např. ústní souhlas),
- by zpřístupnění informace mohlo mít nepříznivý vliv na ochranu životního prostředí v místech, kterých se informace týká [§ 8 odst. 2 písm. b)] – musí se jednat o nepříznivý vliv přesně v tom místě, kterého se žádaná informace týká,
- se jedná o informaci o přípravných řízeních v trestních věcech nebo ve věcech přestupků nebo jiných správních deliktů [§ 8 odst. 2 písm. c)],
- se týká dosud nezpracovaných nebo nevyhodnocených údajů [§ 8 odst. 3 písm. a)],
- žadatel již má požadovanou informaci prokazatelně k dispozici [§ 8 odst. 3 písm. c)] – břemeno prokázání je na správním orgánu či organizace; směrnice 2003/4/ES takovéto ustanovení vůbec nezná.

Právo odepřít zpřístupnění informace trvá pouze po dobu, po kterou trvá důsledek odepření (§ 8 odst. 7).

O odepření zpřístupnění informace se vydává rozhodnutí, které je přezkoumatelné. Po novele provedené zákonem č. 6/2005 Sb. je upřesněn postup vydávání takovéhoho rozhodnutí. Dle správního řádu ho vydává povinný subjekt i v případě, že se žádosti nevyhovuje byť jen z části, a to ve lhůtě nejvýše 30, výjimečně 60 dní. Pokud by však povinný subjekt nebyl oprávněn vydávat rozhodnutí (např. soukromá fyzická či právnická osoba, která nevykonává správu), učiní tak ten povinný subjekt, který jej založil, zřídil, řídí apod.⁹⁵

Pro § 9 odst. 1, 3 a 4 zákona č. 123/1998 Sb., který se vztahuje k rozhodnutí o odepření informace, se při řízení a k počítání lhůt použije zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. Rozhodnutí může být napadeno řádnými opravnými prostředky (odvolání, rozklad) a po vyčerpání těchto prostředků přezkoumáno dle zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního.

Velmi diskutovaný stále zůstává § 9 odst. 3 zákona č. 123/1998 Sb., který zakotvuje tzv. fikci negativního rozhodnutí. Pokud marně uplyne stanovená lhůta pro poskytnutí informaci či vydání rozhodnutí o odepření (30, max. 60 dní) a povinný subjekt tudíž

⁹⁵ MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5, str. II

informaci nezpřístupnil ani nevydal rozhodnutí o odepření, případně nevyrozuměl včas žadatele o prodloužení lhůty a o okolnostech, jež si takové prodloužení vynutily, pak zákonodárce spojil s nečinností právě konstrukci fikce odmítavého rozhodnutí. Žadatel má v tomto případě stále možnost podat odvolání, lhůta k podání odvolání začíná běžet 31., resp. 61. den od podání (doručení) žádosti. Důvodem pro podání odvolání je marné uplynutí lhůty.⁹⁶ Může nastat situace, kdy povinný subjekt zpřístupní jen část požadované informace. O vyloučení části požadované informace má být vydáno rozhodnutí. Ohledně té části žádosti, o které povinný subjekt vůbec nerozhodl, platí rovněž fikce.

Za připomenutí stojí, že i „obecný zákon“ – zákon č. 106/1999 Sb. – byl podstatně novelizován, a to zákonem č. 61/2006 Sb. Novela vypouští konstrukci fikce negativního rozhodnutí v případě nečinnosti, která činila v praxi i judikatuře nemalé komplikace. Potřebě rychlého a pružnějšího vyřizování žádostí o informace se novela snaží vyjít vstříc tím, že zavádí institut stížnosti. Stížností by bylo možno napadnout postup, kdy ve stanovené lhůtě nebude podána informace ani vydáno rozhodnutí o odmítnutí žádosti, nebo jestliže by byla poskytnuta jen částečná informace a nebylo rozhodnuto o zbytku žádosti a také proti výši požadované úhrady.⁹⁷

3.5.Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

V odstavcích, které se zabývají touto problematikou najdeme stanovení toho, jaké úkoly v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty se kterému orgány přiřazují. Konkretizuje se, co činí ministerstva, správní úřady a územní samosprávné celky. Sporný je ovšem normativní význam tohoto ustanovení, vzhledem k tomu, že uplatnění odpovědnosti za případné neplnění těchto povinností bude sotva přicházet v úvahu.⁹⁸

⁹⁶ KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 296-297

⁹⁷ MATES, Pavel: Aktualita: Návrh novelizace zákona o svobodném přístupu k informacím. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 9, s. II

⁹⁸ MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5, str. II

V zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí nalezneme také paragraf, který se týká výchovy, osvěty a vzdělávání a lze říci, že zákon č. 123/1998 Sb., na tento paragraf navazuje a rozvádí ho.⁹⁹ Stanoví se kompetence:

- ústředních správních orgánů (např. zajistit odpovídající vzdělanost a informovanost svých zaměstnanců v oblasti životního prostředí),
- ministerstva životního prostředí (např. zpracovat Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty),
- ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (např. nese odpovědnost za zařazení environmentální výchovy ve smyslu udržitelného rozvoje do základních pedagogických dokumentů),
- krajů v samostatné působnosti – zpracovávají krajské koncepty, které vychází ze Státního programu a podporují rozvoj environmentálního poradenství; obce se mohou podílet na realizaci krajských konceptů a vytvářet v této oblasti vlastní programy.

Na zvyšování povědomí veřejnosti v otázkách životního prostředí myslí i Státní politika životního prostředí.¹⁰⁰ Jedno z opatření tohoto dokumentu je posilovat zájem a podporu účasti občanů v rozhodovacím procesu při řešení environmentálních problémů a podporovat samotné šíření informací o právu na informace o životním prostředí, ale také například o nebezpečných látkách nebo zdrojích znečištění těmito látkami. Celkově by mělo být zvýšeno právní povědomí veřejnosti ve věcech životního prostředí včetně důvodů, příčin, následků a dalších souvislostí.

⁹⁹ § 16 zákona č. 17/1992 Sb.: *Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách.*

¹⁰⁰ Koncepční dokument na léta 2004-2010; usnesení vlády České republiky ze dne 17. března 2004 č. 235 o Státní politice životního prostředí České republiky

4. Komparace zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Je důležité si uvědomit, že existence dvou tzv. informačních zákonů (zákon o svobodném přístupu k informacím a zákon o právu na informace o životním prostředí) způsobuje značné aplikační problémy. Oba tyto zákony byly vystavěny na základních principech, které odpovídají zejména ustanovením v Listině základních práv a svobod.

Shoda nepanuje již v samotném vymezení pojmu informace. Podle mého názoru je tento jev pochopitelný. Environmentální informace je jakousi „zvláštní informací“, přičemž „obecnou informací“ je informace poskytnutá v režimu zákona č. 106/1999 Sb.¹⁰¹ Zásadním kritériem pro určení zákonného režimu je zařazení informace buď do kategorie environmentální informace nebo informace obecné, poskytované dle zákona o svobodném přístupu k informacím. Pokud požadovaná informace spadá pod demonstrativní výčet § 2 písm. a) zákona o právu na informace o životním prostředí, bude se postupovat samozřejmě dle tohoto zákona a problém nevzniká. Klíčovou roli zde hraje povinný subjekt, který posoudí, zda se jedná o environmentální informaci. Pokud k tomuto závěru nedojde, je možný postup dle zákona č. 106/1999 Sb., jelikož informace může spadat právě do kategorie obecné informace.

Dokonce může nastat situace, kdy požadovaná informace má jen zčásti charakter environmentální informace. Zde vznikají velké aplikační potíže, jelikož povinný subjekt musí celek požadovaných informací rozdělit a postupovat dle dvou zákonů.¹⁰² Zákony používají v procesu zpřístupňování informací zcela odlišných lhůt a celý tento proces je velmi ztížen jak pro povinné subjekty, tak pro žadatele o informaci. Chtěla bych zejména zdůraznit lhůty k poskytnutí informací (také případné prodloužení lhůty) a lhůty, kdy je rozhodnuto o odepření poskytnutí informace.

Dle zákona o právu na informace o životním prostředí je informace poskytnuta do 30 dnů od obdržení žádosti a případně může být prodloužena až na 60 dní. Toto prodloužení

¹⁰¹ Zákon č. 106/1999 Sb. ve znění před novelou č. 61/2006 Sb. definici informace vůbec neobsahoval

¹⁰² KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí, s. 238

vnímám jako negativum, jelikož se mi lhůta 60 dní jeví jako velmi dlouhá. Dle zákona o svobodném přístupu k informacím je informace poskytnuta do 15 dnů a ze závažných důvodů může povinný subjekt tuto lhůtu prodloužit ještě o 10 dní. Rozhodnutí o odmítnutí žádosti je pak vydáno – v případě obou zákonů – ve lhůtě pro vyřízení/zpřístupnění žádosti. Ale tyto lhůty se bohužel liší a celý postup je zbytečně obtížný.

Jisté řešení tohoto problému vidím ve spojení obou zákonů, přičemž velký důraz by byl kladen na informace o životním prostředí (jako specifikum zákona). Jak již bylo uvedeno výše, informace může být rozdělena. Bylo by opravdu vhodné alespoň sloučení lhůt, aby žadatel neměl pocit zmatku a nejistoty. Člověk, který požaduje „obyčejnou“ informaci si ani nemusí být mnohdy vědom toho, že vůbec může dojít k rozdělení informace na environmentální a obecnou. Dle mého názoru by bylo úplným řešením tento postup nedělit, dát informaci takovou váhu, která se bude přiklánět buď k postupu dle zákona o svobodném přístupu k informacím nebo k postupu dle zákona o právu na informace o životním prostředí.

Hned následujícím problémem je vymezení povinného subjektu. Novela zákona o právu na informace o životním prostředí z roku 2005 sjednotila pojem povinný subjekt, co se týče názvu a vhodněji stanovila vymezení těchto subjektů. Rozšířila okruh povinných subjektů hlavně o orgány moci výkonné a soudní.

Pro oba zákony jsou společnými subjekty pouze státní orgány a orgány územní samosprávy. Zákon o právu na informace o životním prostředí nadto obsahuje ustanovení o právnických a fyzických osobách, které jsou řazeny do kategorie povinných subjektů [§ 2 písm. b) bod. 2. a 3]. Oproti tomu – dle zákona o svobodném přístupu k informacím – jsou povinnými subjekty dále ty subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech, právech chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy, a to pouze v rozsahu této jejich rozhodovací činnosti (§ 2 odst. 2). Je podstatné sledovat právě dikci „zákon svěřil rozhodování o právech...“, jelikož toto mocenské oprávnění stanoví postup dle obecného zákona. Dalším povinným subjektem pouze dle zákona o svobodném přístupu k informacím jsou veřejné instituce.¹⁰³

¹⁰³ Do kategorie veřejných institucí řadíme: veřejný ústav, veřejný podnik, veřejné fondy a veřejné nadace. Tyto instituce mají společné znaky: sledují veřejný účel, jsou zřizovány státem, jejich orgány jsou ustanovovány státem a stát vykonává dohled nad jejich činností. Bližší vymezení nalezneme zejména ve dvou nálezech Ústavního soudu (nález ÚS ze dne 16. ledna 2003, sp. zn. III. ÚS 671/02, publikováno pod číslem 10/2003 Sb. nálezů a usnesení ÚS; nález ÚS ze dne 27. února 2003, sp. zn. III. ÚS 686/02, publikováno pod číslem 30/2003 Sb. nál. a usn. ÚS).

Další negativum spatřuji v úhradách za poskytování informací. Primárně by mělo být poskytování informací o životním prostředí bezplatné. Povinné orgány mohou žádat o takové náklady, které nesmí přesáhnout „rozumnou částku“, nesmí přesáhnout náklady spojené např. s pořízením kopií. Dosud je vše v pořádku. Pokud je úhrada požadována, musí být zpracován a zpřístupněn tzv. sazebník úhrad, ze kterého musí být jasné jaká částka je za který úkon účtována. Nelze totiž účtovat jiné úhrady než ty, které jsou v sazebníku stanoveny. Domnívám se, že je nepřípustné, když si za stejný úkon účtují povinné orgány rozdílné částky s velkou odchylkou. Nebo se mylně domnívají, že mohou žádat úhradu dle zákona č. 386/1992 Sb., o správních poplatcích.

Mně osobně se ale za největší problém jeví tzv. fikce negativního rozhodnutí, která byla naštěstí v zákoně o svobodném přístupu k informacím zrušena, ale bohužel zůstává v zákoně o právu na informace o životním prostředí.

Na tzv. fikci negativního rozhodnutí jsem se snažila nalézt něco kladného. Praxe soudů říká, že odvolání proti takovému rozhodnutí je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Takovéto odvolání nepovažuji za opravný prostředek v tom pravém slova smyslu. Domnívám se, že se v tomto případě nejedná o nic jiného, než o nečinnost povinného subjektu, který ve stanovené lhůtě neposkytl informaci nebo dokonce vůbec nevydal rozhodnutí. Žadatel tudíž vůbec neobdrží rozhodnutí o odepření zpřístupnění informace a nezná důvody, pro které bylo poskytnutí informace odepřeno.

V zákoně č. 106/1999 Sb. byl institut fikce negativního rozhodnutí nahrazen institutem stížnosti a celý proces podávání a vyřizování stížností je v tomto zákoně upraven (§ 16a – stížnost na postup při vyřizování žádosti o informace).¹⁰⁴ Myslím si, že tato fikce není dobrým krokem, je vykonstruován určitý stav, který fakticky nemá žádný podklad. Do budoucna bude dobré zvážit, zda-li by institut fiktivního zamítavého rozhodnutí neměl být také nahrazen institutem stížnosti.

V procesu poskytování informací o životním prostředí samozřejmě lze nalézt i postupy, které usnadňují žadateli jeho postavení. Povinnými náležitostmi žádosti jsou pouze identifikace žadatele (kdo o informaci žádá) a předmět žádosti (co žádá)¹⁰⁵ a sám žadatel

¹⁰⁴ Postup sui generis. Zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád) se použije subsidiárně v otázkách, které v § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím nejsou upraveny (např. doručování nebo určení nadřízeného orgánu).

¹⁰⁵ § 3 odst. 1 zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí

navrhuje formu a způsob zpřístupnění informace.¹⁰⁶ Pokud je žádost podána nepříslušnému subjektu a ten ví, kde může žadatel informaci získat (ví, který povinný subjekt má informaci k dispozici), postoupí žádost příslušnému subjektu a uvědomí o tom žadatele.¹⁰⁷ Tento postup velmi ulehčuje pozici žadatele. V zákoně o svobodném přístupu k informacím tento postup nenajdeme (žádost je odložena, pokud je podána nepříslušnému subjektu).

¹⁰⁶ § 6 odst. 1 zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí

¹⁰⁷ § 4 zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí

5. ZÁVĚR

Právo na informace je bezesporu právem, které ovlivňuje výsledek rozhodování a přísluší každému. Základy tohoto práva byly položeny na úrovni nejvyšší – Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Uvědomme si, že hodnota toto práva není nemalá. Není divu, že si právo na informace o životním prostředí žádá speciální zákonný režim.

V českém právním řádu je právo na informace o životním prostředí upraveno zákonem o právu na informace o životním prostředí. Tento zákon paradoxně vznikl dříve než zákon o svobodném přístupu k informacím. Dva informační zákony ale bohužel neznamenaají dvakrát lepší zákonnou úpravu práva na informace. Komparací těchto dvou zákonů jsem dospěla k závěru, že musí být vyjasněny některé nejasnosti, zejména proto, aby se povinné subjekty řádně naučily pracovat s žadateli a celkově s veřejností.

Pročítáním a studováním zákona o právu na informace o životním prostředí mě napadla myšlenka chybného zařazení některých ustanovení a zákon by, dle mého názoru, vyžadoval mírné zlepšení systematičnosti. Velmi se zdůrazňuje aktivní zpřístupňování informací, a to je, i přes tento důraz, řazeno za poskytování informací na žádost (tedy za pasivní zpřístupňování informací). Bližší podmínky zpřístupňování informací jsou stanoveny v § 10, který následuje za omezením přístupu k informacím a vydáním rozhodnutí o odepření zpřístupnění informace a zároveň předchází aktivnímu zpřístupňování informací. Myslím si, že bližší podmínky zpřístupňování informací by bylo vhodnější zařadit do paragrafu následujícího za lhůtou pro zpřístupnění informace, aby byl lépe vyjádřen sled procesu poskytování informací. Jelikož se použití zákona č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správního řádu) týká pouze § 9 odst. 1, 3 a 4, bylo by vhodné poukázat na tuto subsidiaritu již v § 9, protože žádného jiného paragrafu se použití správního řádu netýká.

Vývoj zajištění práva na informace se stále posouvá vpřed, přičemž je stále co zlepšovat. Velkým krokem kupředu bylo přijetí Aarhuské úmluvy a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí. Musím ale poukázat na nedůslednou transpozici některých ustanovení směrnice, která způsobuje zajisté problémy žadatelům, kteří spoléhají na důslednou činnost zákonodárců (ale

i zákonodárce je jen člověk). Žadatelé se na druhou stranu mohou dovolávat ustanovení směrnice, jelikož přichází v úvahu tzv. bezprostřední účinek směrnice.

U nařízení princip bezprostředního vnitrostátního účinku většinou problémy nevyvolává. V textu nařízení je jasně řečeno komu a jaké právo se uděluje. Fyzické a právnické osoby mohou určitá práva začít využívat ihned poté, co vstoupí nařízení v platnost.

U směrnic je situace složitější, protože práva v nich obsažená začínají pro fyzické a právnické osoby platit až poté, co je stát převede do svého právního řádu. Jestliže má členský stát v realizaci určité směrnice zpoždění nebo ji převedl do svého práva neúplně a jeho občané tím o svá práva přišli, Evropský soudní dvůr v tomto případě rozhodne ve prospěch občanů. Nelze občanům upřít práva, pokud jim je směrnice přímo a jasně uděluje.

Aarhuská úmluva byla mým středem pozornosti. Prvním pilířem Aarhuské úmluvy je právo na informace o životním prostředí. Česká republika tuto Úmluvu podepsala roku 1998 a Poslanecká sněmovna České republiky ji ratifikovala po šesti letech v roce 2004. Aarhuská úmluva se tak stala závazným předpisem. Implementace Úmluvy přinesla zajištění skutečného naplňování práv garantovaných v této Úmluvě, a to v ohledu na všechny tři pilíře. Předpokládá se, že výklad zákona o právu na informace o životním prostředí bude probíhat v souladu s ustanoveními Aarhuské úmluvy.

Životní prostředí představuje prostředí, ve kterém žijeme, které si na jedné straně máme chránit a na druhé straně ho znečišťujeme. Chránit životní prostředí má smysl - nejen pro nás, ale i pro naše děti a další generace bude životní prostředí představovat stále to samé, co představuje nyní pro nás.

V dnešní době informačních technologií a internetu není problém zjistit téměř cokoli. Veřejnost chce být informována a do životního prostředí chce zasahovat, vyjadřovat se k podmínkám, ve kterých žije, chce životní prostředí ovlivňovat. Informovanost lidí o životním prostředí dává možnost účasti na rozhodovacím procesech, o tuto účast musí mít lidé zájem. Právo získávat informace má každý, ať občanem České republiky, cizincem či apolitou. Musíme mít zájem ovlivňovat kvalitu vzduchu, který dýcháme, vodu, kterou pijeme, půdu, na které pěstujeme zeleninu a přírodu a krajinu, která vytváří podmínky pro přírodní rovnováhu. Máme nástroje k tomu, abychom toto vše a ještě více ovlivnili, veřejná správa je nám otevřená, tak nenechejme tyto instrumenty jen nehnutě ležet.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. Díl 2 – Práva a svobody. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 1999. 975 s.
- GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír: Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Prospektrum, 2002. 564 s.
- KLÍMA, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1019 s.
- KORBEL, František a kol.: Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím: zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2005. 410 s.
- PETRŽÍLEK, Petr, GUTH, Jiří, TÝCOVÁ, Gabriela: Předpisy o posuzování vlivů na životní prostředí s komentářem. 1. vydání. Praha: ABF, nakladatelství ARCH, 2002. 149 s.
- KUŽÍLEK, Oldřich, ŽANTOVSKÝ, Michal: Svoboda informací: svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky. Praha: Linde Praha, 2002. 182 s.
- HUMPLÍČKOVÁ, Petra, ČERNÝ, Pavel: Zpráva o implementaci Aarhuské úmluvy, 2007. Praha: Zelený kruh, asociace ekologických organizací, 2008. 24 s.
- KRUŽÍKOVÁ, Eva, ADAMOVÁ, Eva, KOMÁREK, Jan: Právo životního prostředí Evropských společenství. Praktický průvodce. Praha: Linde Praha, 2003. 410 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol.: Správní právo: obecná část. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2006. 822 s.
- FILIP, Jan: Základy státovědy. 4. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006. 266 s.

Časopisecká literatura

- ČERNÁ, Pavel: K rozsudku NSS o změně územního plánu Prahy a jeho (především „aarhuských“) souvislostem. Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 1.
- PAZDERKA, Stanislav: Dva zákony o informacím. Právní rozhledy, 1999, roč. 7, č. 10.
- MATES, Pavel: Aktualita: Novela zákona o právu na informace o životním prostředí. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 5.
- MATES, Pavel: Aktualita: Návrh novelizace zákona o svobodném přístupu k informacím. Právní rozhledy, 2005, roč. 13, č. 9.

CAMRDA, Jakub: Zákon o svobodném přístupu k informacím v judikatuře správních soudů. Správní právo, 2009, roč. XLII, č. 6.

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Úmluva Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí (Aarhuská úmluva)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1367/2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí na orgány a subjekty Společenství

Směrnice Rady č. 90/313/EEC, o volném přístupu k informacím o životním prostředí

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2003/4/ES o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EEC

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Všeobecná deklarace lidských práv

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 38/03

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 1997, č. 96/1997 Sb. nál. ÚS, svazek 8

Rozsudek NSS ze dne 18. 7. 2006, č. j. 1 Ao 1/2006-74

Usnesení NSS ze dne 24. 1. 2007, č. j. 3 Ao 2/2007-42

Usnesení NSS ze dne 13. 3. 2007, č. j. 3 Ao 1/2007-44

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2007, č. j. 2 As 12/2006-111

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 6. 2007, č. j. 5 As 19/2006-59

Usnesení předsedy Evropského soudního dvoru ve věci sp. zn. C – 240/09

Rozhodnutí ESD C-321/96 Wilhelm Mecklenburg v. Kreis Pinneberg- der Landrat [1998]
ECR I-3809

Internetové zdroje

<http://mab.kav.cas.cz>

<http://www.ucastverejnosti.cz>

<http://old.otevrete.cz>

<http://www.sagit.cz>

<http://www.ucastverejnosti.cz>

<http://obcan.ecn.cz>

<http://inspire.gov.cz/o-inspire>

ANOTACE

Tématem mé bakalářské práce je Právo na informace o životním prostředí. Tato práce se zabývá ústavními základy a právními předpisy. Právní předpisy jsou rozděleny do tří úrovní – Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodovacích procesech a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva); komunitární právní předpisy; vnitrostátní zákony.

Klíčová slova: informace o životním prostředí, Aarhuská úmluva, zpřístupňování informací o životním prostředí veřejnosti.

ANNOTATION

The theme of my bachelor work is Right to Environmental Information. This work deals with constitutional principles and legal enactments. The legal enactments are divided into three levels - Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters (Aarhus Convention); European community legal enactments (direction and directives); internal laws.

Key words: environmental information, Aarhus Convention, accessing environmental information to public.